

ANŽELIKA GAIDIENĖ
Lietuvių kalbos institutas

VARDAŽODINIŲ VEIKSMAŽODŽIŲ SU PRIESAGA *-(i)auti*, PRIKLAUSANČIŲ KATEGORINEI REIKŠMEI 'BŪTI TUO AR TOKIAM, KAS PASAKYTA PAMATINIU ŽODŽIU', DARYBA

Straipsnio objektą sudaro 239 veiksmažodžiai, rasti elektroniniame *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne*, ir 236 atitinkami veiksmažodžiai iš elektroninio *Lietuvių kalbos žodyno* varianto. Tiriant nagrinėjamų vardažodinių veiksmažodžių darybą, didžiausias dėmesys buvo kreipiamas į kategorinę reikšmę ir jos poreikšmius, taip pat pamatinius žodžius, jų semantiką, darybą. Nagrinėjant vedinius, nuosekliai žiūrėta sinchroninių darybos ryšių, stengtasi parodyti kiekybinius santykius.

Išnagrinėjus šios kategorinės reikšmės veiksmažodžius paaiškėjo, kad bendrinėje kalboje jie sudaro darnią sistemą, šaknies balsių kaita ir priebalsių kaita yra labai reta, priesagų ir šaknies variantų yra nedaug.

Raktažodžiai: *kategorinė reikšmė, kategorinės reikšmės poreikšmis, vedinys, pamatinis žodis, šaknies balsių kaita, priesagos variantas.*

1. Įvadas

Straipsnio tikslas – ištirti vardažodinius veiksmažodžius su priesaga *-(i)auti*, priklausančius kategorinei reikšmei 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu', darybos formos ir reikšmės atžvilgiu, nustatyti jų darybos polinkius. Siekiant šio tikslo iškelti tokie uždaviniai: suklasifikuoti ir aprašyti minėtus veiksmažodžius pagal kategorinės reikšmės poreikšmius, pamatinių žodžių kalbos dalis, pamatinių žodžių darybos būdus, taip pat aprašyti šios kategorinės reikšmės vardažodinių veiksmažodžių priesagos ir kamienų variantus.

Pateikiamame straipsnyje [1] remiamasi dviem elektroniniais žodynais: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynu* (šeštas (trečias elektroninis) leidimas, Vilnius, 2006, vyr. redaktorius Stasys Keinys) ir *Lietuvių kalbos žodynu* (t. I–XX, 1941–2002; elektroninis variantas 2005 m., atnaujinta versija 2008 m. – www.lkz.lt, vyr. redaktorė Gertrūda Naktinienė). Pagrindiniu šaltiniu yra laikomas *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (toliau DŽ_{3e}). Iš *Lietuvių kalbos žodyno* (toliau LKŽ_e) analizuoti buvo imami tik tie vardažodiniai veiksmažodžiai, kurie sutapo su DŽ_{3e} rasta vardažodiniais veiksmažodžiais, autorės nuomone, turinčiais kategorinę reikšmę 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu'.

Straipsnio objektą sudaro 239 veiksmažodžiai, rasti DŽ_{3e}, ir 236 atitinkami veiksmažodžiai iš LKŽ_e. Skirtumas susidarė dėl to, kad trijų vardažodinių veiksmažodžių su priesaga *-(i)auti* nėra LKŽ_e: *atbulauti, brakonieriauti* ir *piratauti*. Kadangi norima parodyti išsamų vardažodinių kategorinės reikšmės 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' veiksmažodžių darybos vaizdą, nagrinėjami visi surinkti pavyzdžiai. Žodynuose buvo rastas ir specialiai pažymėtas (LKŽ_e: × = dabartinėje kalboje nevartotinas žodis, DŽ_{3e}: *ntk.* = neteiktinas) veiksmažodis *ubagauti*.

Prie nagrinėjamų veiksmažodžių skliausteliuose gali būti nurodytos žodynuose pateiktos leksinės jų reikšmės, jei veiksmažodis dabartinėje kalboje retai vartojamas, pvz.: *deinauti* (: *deina*) (DŽ_{3e} 'meilauti, suktis', LKŽ_e 'meilauti, smailauti, vilioti, meilinti'); jei norima parodyti ryšį tarp pamatinio žodžio ir vedinio, pvz.: *bendrauti* (: *bendras*) (DŽ_{3e} 'turėti bendrų reikalų, santykių', LKŽ_e 'bičiuliauti, draugauti; santykiauti'); jei norima parodyti ryšį tarp leksinės ir kategorinės reikšmės (bet ne visais atvejais), pvz.: *svočiauti* (: *svočia*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'būti svočia'). Jeigu veiksmažodis turi kelias reikšmes, prie darybos atžvilgiu svarbios reikšmės nurodomas jos numeris žodynuose, pavyzdžiui, *tarnauti* (: *tarnas*) (DŽ_{3e} 1. 'būti tarnautoju, turėti pareigas', LKŽ_e 1. 'būti samdiniu, tarnu, dirbti parsisamdžius kitam'). Abiejuose žodynuose sutampančios

leksinės reikšmės veiksmažodžiai pateikiami taip: *smailauti* (: *smailus*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 1. 'smagu-riauti, smaližiauti'). Tokiais atvejais, kai žodyne veiksmažodis pateikiamas su nuoroda į kitą veiksmažodį, po žodyno sutrumpinimo vartojamas specialus ženklas (>) ir pateikiamas veiksmažodis, į kurį nurodoma, pvz.: *vedlauti* (: *vedlys*) (DŽ_{3e} > *vedlauti*: 'būti vedliu vestuvėse (lydėti jaunąją į vyro namus)', LKŽ_e 2. 'lydėti jaunąją į vyro namus, būti vedliu'). Homonimai, žodynuose pažymėti specialiu ženklu (skaičiais 1, 2, 3 prieš žodį), straipsnyje taip žymimi tik septintame skyriuje; kituose skyriuose juos galima atskirti pagal skliausteliuose nurodytas reikšmes.

Tiriant nagrinėjamų vardažodinių veiksmažodžių darybą, didžiausias dėmesys buvo kreipiamas į kategorinę reikšmę ir jos poreikius, taip pat pamatinius žodžius, jų semantiką, darybą, nuosekliai žiūrėta sinchroninių darybos ryšių, stengtasi parodyti kiekybinius santykius. Dažniausiai straipsnyje aptariami galimi įvairūs veiksmažodžių pamatiniai žodžiai, aiškinama, jeigu reikia, pamatinių žodžių daryba, pateikiama kitų tyrėjų nuomonė dėl vieno ar kito nevienodai pateikiamo veiksmažodžio pamatinio žodžio.

2. Veiksmažodžių darybos tyrimų apžvalga

Lietuvių kalbos veiksmažodžių daryba nemažai tirta. Pirmosiose gramatikose – Danieliaus Kleino (Daniel Klein) *Grammatica Litvanica* (1653), Kristupo Sapūno ir Teofilio Gotlibo Šulco (Christoph Sappuhn, Theophilus Schultz) *Compendium Grammaticae Lithvanicae* (1673), Pauliaus Frydricho Ruigio (Paul Friedrich Ruhig) *Anfangsgründe einer Littauischen Grammatik* (1747), Gotfrydo Ostermejerio (Gottfried Ostermeyer) *Neue Littauische Grammatik* (1791), Kristijono Gotlybo Milkaus (Christian Gottlieb Mielcke) *Anfangs=Gründe einer Littauischen Sprach=Lehre* (1800) – veiksmažodžių darybos dalykai buvo aptariami, ar tik iš dalies minimi, kartu su kitomis veiksmažodžių kategorijomis.

Reikėtų pabrėžti, kad Augusto Schleicherio (August Schleicher) gramatikoje *Litauische Grammatik* (1856) bene pirmą kartą išskiriamas veiksmažodžių darybos skyrius, kuriame pateikiama septynių priesagų veiksmažodžių pavyzdžių. Nemažą vaidmenį vėlesniems darybos tyrimams turėjo Fridricho Kuršaičio (Friedrich Kurschat) *Grammatik der littauischen Sprache* (1876), Kazimiero Jauniaus *Lietuvjų kalbos gramatikos* (1911) ir, be abejo, Jono Jablonskio *Lietuvių kalbos gramatikos* (1922) žodžių darybos skyriai.

Nuosekliau veiksmažodžių daryba pradėta nagrinėti Prano Skardžiaus *Lietuvių kalbos žodžių daryboje* (1943) ir Jano Otrėmskio (Jan Otrębski) gramatikoje *Gramatyka języka litewskiego* (II, 1965). Vientisas veiksmažodžių darybos vaizdas pateiktas Aldonos Paulauskienės knygoje *Dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodis* (1971), akademinės *Lietuvių kalbos gramatikos* II tome (Irenos Jašinskaitės rašytas skyrius, 1971), Evaldos Jakaitienės, Adelės Laigonaitės ir Aldonos Paulauskienės *Lietuvių kalbos morfologijoje* (1976), Aldonos Paulauskienės *Lietuvių kalbos morfologijos apybraižoje* (1983), *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje* (Evaldos Jakaitienės rašytas skyrius, 2006), atskirą straipsnį apie veiksmažodžių darybą parašė Vincas Urbutis *Lietuvių kalbos enciklopedijoje* (2008).

Nuodugnai ir sistemiškai veiksmažodžių darybą yra ištyrusi Evalda Jakaitienė. Šia tema ji apgynė disertaciją *Priesaginiai dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodžiai* (1968), paskelbė nemažai straipsnių, parašė studiją *Veiksmažodžių daryba: priesagų vediniai* (1973).

Visais atžvilgiais žodžių darybai yra svarbi Vinco Urbučio monografija *Žodžių darybos teorija* (1978; antrasis leidimas 2009), kurioje pateikti šiuolaikiniai sinchroninės žodžių darybos pamatai.

Apie balsių kaitą, kuri yra aktuali žodžių darybai, yra rašęs Kazimieras Būga („Die Metatonie im Litauischen und Lettischen“, 1923–1924), Vincas Urbutis („Garsų kaita ir žodžių daryba“, 1971), Evalda Jakaitienė („Šaknies balsių kaita priesaginių veiksmažodžių daryboje“, 1974). Taip pat apie balsių kaitą buvo rašyta akademinės *Lietuvių kalbos gramatikos* I tome

(Valerijos Vaitkevičiūtės rašytas skyrius, 1965) ir *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje* (Aleksa Girdenio rašytas skyrius, 2006). Apie morfonologinę balsių kaitą daktaro disertaciją apgynė ir atskirą knygą *Morfonologinės balsių kaitos žodžių daryboje* (1996) išleido Gražina Akelaitienė.

Priesaginių veiksmažodžių kirčiavimą išsamiai yra ištyrę akcentologai Antanas Pakerys (knygoje *Akcentologija*, 2002, 1–2) ir Vidas Kavaliauskas, daktaro disertacijos pagrindu parašęs monografiją *Bendrinės lietuvių kalbos priesaginių veiksmažodžių kirčiavimas* (2000). Minėtos knygos šiam straipsniui aktualios dėl to, kad jose, aprašant veiksmažodžių kirčiavimą, remiamasi daryba.

3. Veiksmažodžių su priesaga *-(i)auti* skirstymas kituose darbuose

Veiksmažodžiai su priesaga *-(i)auti* įvairiuose darbuose pagal pamatinių žodžių kalbos dalis paprastai skirstomi į vardažodinius (daiktavardinius, būdvardinius ir kt.) ir veiksmažodinius vedinius. Be to, jie klasifikuojami pagal kategorines reikšmes, kurių vienuose darbuose skiriama daugiau, kituose mažiau; skiriasi ir kategorinių reikšmių formuluotės. Šiais kriterijais remiantis minėti veiksmažodžiai skirstomi Jano Otremskio *Gramatyka języka litewskiego* (1965: 394–397), Irenos Jašinskaitės rašytame *Lietuvių kalbos gramatikos* skyriuje (1971: 252–253), Aldonos Paulauskienės knygoje *Dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodis* (1971: 195–196), Evaldos Jakaitienės, Adelės Laigonaitės ir Aldonos Paulauskienės *Lietuvių kalbos morfologijoje* (1976: 266–271), Aldonos Paulauskienės *Lietuvių kalbos morfologijos apybraižoje* (1983: 79–91), Evaldos Jakaitienės rašytame *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikos* skyriuje (2006: 387–401), Vinco Urbučio rašytame *Lietuvių kalbos enciklopedijos* straipsnyje (2008: 593–594).

Kitaip, pagal kamienus, nenurodydamas kategorinių reikšmių, veiksmažodžius su priesaga *-(i)auti* skirstė Pranas Skardžius *Lietuvių kalbos žodžių daryboje* (1943: 497–504).

Neabejotinai reikšmingas nagrinėjamų veiksmažodžių tyrimas yra pateiktas Evaldos Jakaitienės knygoje *Veiksmažodžių daryba: priesagų vediniai*. Autorė, kaip ir kiti tyrėjai, minėtus veiksmažodžius pirmiausiai suskirsto pagal pamatinių žodžių kalbos dalis į vardažodinius (daiktavardinius, būdvardinius, skaitvardinius) ir veiksmažodinius vedinius. Vardažodinių vedinių ji išskiria keturias kategorines reikšmes – ‘būti tokiam ar tuo, kas išreikšta pamatiniu žodžiu’, ‘ieškoti, rinkti, gaudyti tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu’, ‘vartoti tai, atlikti veiksmą su tuo, kas išreikšta pamatiniu žodžiu’ ir ‘užsiimti tuo, dalyvauti tame, kas išreikšta pamatiniu žodžiu’, o veiksmažodinių vedinių vieną – ‘ne kartą, dažnai su įstanga daryti tai, kas išreikšta pamatiniu žodžiu’. Knygoje pateikti duomenys ir apie šių veiksmažodžių pamatinių žodžių darybą: skiriami darybiškai skaidomi, neskaidomi ir sudurtiniai pamatiniai vardažodžių ir darybiškai neskaidomi pamatiniai veiksmažodžių kamienai (Jakaitienė 1973: 44–49).

Šiame straipsnyje kalbamieji veiksmažodžiai klasifikuojami panašiai kaip Jakaitienės knygoje, tik imami ir nuodugniau nagrinėjami vienos kategorinės reikšmės vediniai. Be to, papildomai skiriami kategorinės reikšmės poreikšmiai, kurie ankstesniuose darbuose neminimi.

4. Vardažodiniai veiksmažodžiai, reiškiantys ‘būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’

Šiame straipsnyje vardažodiniai veiksmažodžiai, turintys bendrą kategorinę reikšmę ‘būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’, toliau skirstomi į dvi grupes: 1) veiksmažodžiai, reiškiantys ‘būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’ (šie dar skirstomi į poreikšmius) ir 2) veiksmažodžiai, reiškiantys ‘būti tokiam, kaip pasakyta pamatiniu žodžiu’. Veiksmažodžiai taip pat skirstomi pagal pamatinio žodžio kalbos dalį (daiktavardis, būdvardis ir skaitvardis) ir jo darybos būdą (paprastasis ar darinys: priešdėlio, priesagos, galūnės vedinys, dūrinys).

Suskaiciuota, kad veiksmažodžių, turinčių bendrą kategorinę reikšmę ‘būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’, pamatiniais žodžiais dažniausiai imami daiktavardžiai (DŽ_{3e} –

197, LKŽ_e – 194, t. y. 82% visų šios kategorinės reikšmės veiksmažodžių), rečiau – būdvardžiai (DŽ_{3e}, LKŽ_e – 41; 17%) ir labai retai – skaitvardžiai (DŽ_{3e}, LKŽ_e – 1; 1%).

4.1. Vardažodiniai vediniai, turintys kategorinę reikšmę **‘būti tuo**, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’ (DŽ_{3e} – 199, LKŽ_e – 197; 83%), pagal poreikšmius skirstomi į keturias grupes: 1) veiksmažodžius, reiškiančius ‘būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)’, 2) veiksmažodžius, reiškiančius ‘dirbti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’, 3) veiksmažodžius, reiškiančius ‘elgtis taip, kaip elgiasi pamatiniu žodžiu pavadintas asmuo ar kitas gyvas daiktas’, ir 4) veiksmažodžius, reiškiančius ‘būsenas, vyksmus, kylančius iš pamatiniu žodžiu reiškiamo dalyko’. Toliau straipsnyje kiekvieno poreikšmio veiksmažodžiai aptariami atskirai. Beveik visi šios kategorinės reikšmės veiksmažodžių pamatiniai žodžiai yra asmenų pavadinimai.

4.1.1. Pirmasis poreikšmis – veiksmažodžiai, reiškiantys ‘būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)’. Beveik visi šio poreikšmio vediniai nesieja asmenų su jų tiesioginiu darbu. Tokių veiksmažodžių yra labai gausu – DŽ_{3e} rasta 138, LKŽ_e – 136. Jie sudaro 69% visų kategorinės reikšmės ‘būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’ vedinių.

Veiksmažodžių pamatiniai žodžiai, priklausantys šiam poreikšmiui, yra daiktavardžiai (DŽ_{3e} – 137, LKŽ_e – 135; 99%), vienas iš jų – sudaiktavardėjęs būdvardis. Darybos atžvilgiu pamatiniai daiktavardžiai yra paprastieji ir dariniai, visi jie žymi asmenis. Darinių yra beveik keturis kartus daugiau negu paprastųjų daiktavardžių. Pamatiniais žodžiais einantys dariniai pagal darybos būdą skirstomi į priesagų, galūnių, priešdėlių vedinius ir dūrinius.

1) Veiksmažodžių, kurių pamatiniai žodžiai yra paprastieji daiktavardžiai, DŽ_{3e} rasta 28, LKŽ_e – 27. Tai sudaro 20% visų poreikšmio ‘būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)’ veiksmažodžių: *apaštalauti* (: *apaštalas*) (DŽ_{3e} ‘būti apaštalu’, LKŽ_e ‘skelbti religines ar kitokias idėjas’), *bendrauti* (: *bendras* [2]) (DŽ_{3e} ‘turėti bendrą reikalą, santykių’, LKŽ_e ‘bičiuliuoti, draugauti; santykiuoti’), *bernauti* (: *bernas*), *brakonieriauti* (: *brakonierius*), *deinauti* (: *deina* [3]) (DŽ_{3e} ‘meilauti, suktis’, LKŽ_e ‘meilauti, smailauti, vilioti, meilinti’), *draugauti* (: *draugas*), *kandidatauti* (: *kandidatas*), *karaliauti* (: *karalius*), *klebonauti* (: *klebonas*), *kūmauti* (: *kūmas*), *kunigauti* (: *kunigas*), *marčiauti* (: *marti*) ir *martauti* (: *marti*), *meistrauti* (: *meistras*), *mergauti* (: *merga*), *našlauti* (: *našlys*), *panauti* (: *pana*), *partizanauti* (: *partizanas*), *pastoriauti* (: *pastorius*), *piratauti* (: *piratas*), *ponauti* (: *ponas*), *popiežiauti* (: *popiežius*), *svočiauti* (: *svočia*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e ‘būti svočia’), *švėnauti* (: *švėna* [4]) (DŽ_{3e} ‘iš lėto kalbėti niekus, tauzyti’, LKŽ_e ‘iš lėto kalbėti niekus, plepėti, senauti’), *tarnauti* (: *tarnas*) (DŽ_{3e} 1. ‘būti tarnautoju, turėti pareigas’, LKŽ_e 1. ‘būti samdiniu, tarnu, dirbti parsisamdžius kitam’), *ubagauti* (: *ubagas*) (DŽ_{3e} ntk., LKŽ_e ×), *vikarauti* (: *vikaras*), *vyskupauti* (: *vyskupas*).

Urbutis veiksmažodžiui *deinauti* yra paskyręs visą straipsnį – „Lie. *dėinauti*, la. *dīvelēt* ir jų giminaičiai“ (1972: 119–131), kuriame tiriama šio veiksmažodžio ir jo giminiškų žodžių kilmė. Jis mano, kad daiktavardis *deina* yra pamatinis vedinių *deinauti*, *deininėti* ir *deiningas* žodis, tačiau pažymi, kad „dabartinį semantinį santykiavimą tarp *deina* ir *deinauti* reikia laikyti antriniu“ (Urbutis 1972: 120).

2) Veiksmažodžių, kurių pamatiniai žodžiai yra dariniai, DŽ_{3e} ir LKŽ_e rasta po 109. Jie sudaro 80% visų veiksmažodžių, priklausančių poreikšmiui ‘būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)’.

a) Pamatiniai žodžiai – įvairių priesagų vediniai. Tokių veiksmažodžių abiejuose žodynuose rasta po 58. Jie sudaro 54% visų šio poreikšmio darinių. Daugiausiai rasta priesagos -*inink-* vedinių (12): *bendrininkauti* (: *bendrininkas*), *kampininkauti* (: *kampininkas*), *kyšininkauti* (: *kyšininkas*), *mainininkauti* (: *mainininkas*), *pirmininkauti* (: *pirmininkas*), *pusininkauti* (: *pusininkas*), *šeimininkauti* (: *šeimininkas*), *talkininkauti* (: *talkininkas*), *tarpininkauti* (: *tarpininkas*), *ūkininkauti* (: *ūkininkas*), *vietininkauti* (: *vietininkas*), *viršininkauti* (: *viršininkas*). Antrą vietą pagal gausumą užima priesagos -*ik-* (7) vediniai: *grobikauti* (: *grobikas*), *lupikauti* (: *lupikas*)

(DŽ_{3e} 'parduodant brangiai imti; skolinant imti didelius procentus', LKŽ_e 'imti, lupti didelę kainą, didelius procentus'), *mainikauti* (: **mainikas* [5]) (DŽ_{3e} 'mainais prekiauti, verstis', LKŽ_e 1. 'verstis mainais'), *meilikauti* (: *meilikis*), *pelnikauti* (: **[6] pelnikas*), *plėšikauti* (: *plėšikas*), *tupikauti* (: *tupikas*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'gerintis pataikaujant'), trečią vietą – priesagos *-l-* (5) vediniai: *kviesliauti* (: *kvieslys*), *pirkliauti* (: *pirkllys*) (DŽ_{3e} 'verstis prekyba, prekiauti', LKŽ_e 'verstis pardavinėjimu'), *piršliauti* (: *piršlys*), *vedlauti* (: *vedlys*) (DŽ_{3e} 'būti vedliu vestuvėse (lydėti jaunąją į vyro namus)', LKŽ_e 2. 'lydėti jaunąją į vyro namus, būti vedliu') ir *vedlauti* (: *vedlys*) (DŽ_{3e} > vedlauti: 'būti vedliu vestuvėse (lydėti jaunąją į vyro namus)', LKŽ_e 2. 'lydėti jaunąją į vyro namus, būti vedliu'). Kiti pamatiniai žodžiai padaryti su įvairiomis kitokiomis priesagomis: *atstovauti* (: *atst-ov-as*) (DŽ_{3e} 'veikti kieno vardu, įgaliojimu', LKŽ_e 'atstoti, būti atstovu kam'), *bičiuliauti* (: *bič-iul-is*) (DŽ_{3e} 1. 'turėti drauge bites, drauge bitininkauti'; 2. 'draugauti', LKŽ_e 1. 'turėti drauge bites, drauge bitininkauti'; 2. 'prižiūrėti bites'; 3. 'draugauti'), *dalyvauti* (: *dal-yv-is*), *elgetauti* (: *elg-et-a*), *girtuokliauti* (: *girt-uokl-is*), *grabštauti* (: *grab-št-as*), *gribišiauti* (: *grib-iš-ius*), *gribštauti* (: *grib-št-as*), *kaimynauti* (: *kaim-yn-as*), *kareiviauti* (: *kar-eiv-is*), *muzikantauti* (: *muzik-ant-as*), *našlaičiauti* (: *našl-ait-is*), *padegėliauti* (: *padeg-ėl-is*), *paleistuvauti* (: *paleis-tuv-is*), *pavargėliauti* (: *pavarg-ėl-is*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'eiti pavargėliais, elgetauti'), *raganauti* (: *rag-an-a*) (DŽ_{3e} 'kerėti, burti', LKŽ_e 1. 'kerėti, burti, žyniauti'), *slapukauti* (: *slap-uk-as*), *smaguriauti* (: *smag-ur-is*) (DŽ_{3e} 'ieškoti gardumynų, juos ragauti', LKŽ_e 1. 'ieškoti gardžių daiktų, juos ragauti'), *smaliūgauti* (: *smal-iūg-as*), *smaližiauti* (: *smal-iž-ius*), *studentauti* (: *stud-ent-as*), *sukčiauti* (: *suk-č-ius*), *šipatauti* (: *šip-at-a* [7]) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'juoktis, šaipytis'), *tinginiauti* (: *ting-in-ys*), *vagiliauti* (: *vag-il-ius*), *vagišiauti* (: *vag-iš-ius*), *vadovauti* (: *vad-ov-as*) (DŽ_{3e} 'būti vadovu', LKŽ_e 1. 'tvarkyti, organizuoti, būti atsakingam'), *valiūkauti* (: *val-iūk-as* [8]), *valkatauti* (: *valk-at-a*), *vedekliauti* (: *ved-ekl-is* [9]) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'vadelioti, vežant mėsą'), *verteiviauti* (: *vert-eiv-a* [10]), *vertėjauti* (: *vert-ėj-as*), *viešniauti* (: *vieš-n-ia*), *žūklauti* (: *žū-kl-ys*).

Kai kurių veiksmažodžių, pavyzdžiui, *dalyvauti*, *elgetauti*, *raganauti*, sinchroninė pamatinių žodžių *dalyvis*, *elgeta*, *ragana* daryba nėra labai aiški. Smočinskis daiktavardį *dalyvis* sieja su veiksmažodžiu *dalyti*, *elgeta* – su *elgtis*, o žodį *ragana* sieja su veiksmažodžiu *regėti* arba *regėtis* (Smoczyński 2007: 92, 146, 495). Šiame straipsnyje minėti veiksmažodžiai pagal pamatinių žodžių darybą priskiriami prie priesagų vedinių.

Taip pat nemažai klausimų kelia veiksmažodžių *grabštauti*, *gribišiauti*, *gribštauti*, *kareiviauti*, *smaguriauti*, *smaliūgauti* ir *smaližiauti* pamatinių žodžių *grabštas*, *gribišius*, *gribštas*, *kareivis*, *smaguris*, *smaliūgas* ir *smaližius* daryba. Daiktavardis *grabštas* (DŽ_{3e} šio žodžio nėra, LKŽ_e 'kas grabštuoja, grabšas') gali būti pamatuojamas veiksmažodžiu *grobti* (*grobta*, *grobė*) (DŽ_{3e} 1. 'griebti, stverti'; 2. 'savintis svetimą turtą, plėšti', LKŽ_e 1. > griebti 1: 'čiupti, stverti, gauti'; 2. 'atimti, savintis svetimą daiktą'), *gribišius* (DŽ_{3e} 'nedidelis vagis, vagišius', LKŽ_e > gribišas: 'vagišius, graibštas') ir *gribštas* (DŽ_{3e} šio žodžio nėra, LKŽ_e 'vagišius') galėtų būti siejami su veiksmažodžiu *griebti* (*griebta*, *griebė*) (DŽ_{3e} 1. 'staiga imti rankomis ar dantimis, čiupti, stverti', LKŽ_e 1. 'čiupti, stverti, gauti'; 2. 'plėšti, vogti'). Daiktavardis *kareivis* (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'eilinis, atliekantis karo prievolę') galėtų būti išvestas iš daiktavardžio *karas* (DŽ_{3e} 'ginkluotas susidūrimas tarp valstybių ar visuomenės dalių', LKŽ_e 'ginkluotas susidūrimas tarp valstybių ar didelių visuomenės grupių'), o *smaguris* (DŽ_{3e} 'kas mėgsta smaguriauti, smaližius', LKŽ_e 'kas mėgsta smaližiauti, smaguriautojas') – iš veiksmažodžio *smagti* (*smanga*, *smago*) (DŽ_{3e} šio žodžio nėra, LKŽ_e 'smagėti, linksmėti'), nors pastarosios poros leksinės reikšmės yra kiek kitokios. Tapačios reikšmės daiktavardžiai *smaliūgas* (DŽ_{3e} > smaližius 1: 'kas smaližiauja', LKŽ_e > 2 smaguris: 'kas mėgsta smaližiauti, smaguriautojas') ir *smaližius* (DŽ_{3e} 1. 'kas smaližiauja', LKŽ_e 2 smaguris: 'kas mėgsta smaližiauti, smaguriautojas') gali būti siejami su veiksmažodžiu *smalti* (*smala* (-*sta*), *smalo*) (DŽ_{3e} šio žodžio nėra, LKŽ_e 2. 'darytis smalsčiam, stalgiam').

Yra keli veiksmažodžiai, kurių pamatiniai žodžiai skirtinguose šaltiniuose pateikiami skirtingi. Jakaitienė veiksmažodį *mainikauti* (DŽ_{3e} 'mainais prekiauti, verstis', LKŽ_e 'verstis

mainais) sieja su veiksmažodžiu *mainyti* (*maino, mainė*) (DŽ_{3e} 1. 'atiduoti savo ir į tą vietą gauti kito daiktą'; 2. 'vieną keisti kitu', LKŽ_e 1. 'atiduoti ką savo ir gauti į tą vietą kitą daiktą, daryti mainus'; 2. 'keisti vieną kitu') ir skiria sudėtinę priesagą *-ikauti* (Jakaitienė 1973: 45). Skardžius rekonstruoja daiktavardį **mainikas*, tokiu būdu teigdamas, kad šis veiksmažodis yra daiktavardžio vedinys (Skardžius 1943: 497). Nesunkiai galėtume rekonstruoti ir veiksmažodžio *pelnikauti* pamatinį žodį **pelnikas*, kuris kalboje yra galimas, bet LKŽ_e jo vartoseną neužfiksuoja.

Skirtingai aiškinama ir veiksmažodžio *meilikauti* (DŽ_{3e} 'pataikauti, gerintis, meilintis', LKŽ_e 1. 'pataikauti, gerintis') daryba. Jakaitienė mano, kad šio veiksmažodžio pamatinis žodis yra veiksmažodis *mylėti* (*myli, mylėjo*) (Jakaitienė 1973: 45), tačiau LKŽ_e yra įdėtas daiktavardis *meilikis* 'meilikautojas, saldžialiežuvis, pataikūnas', kuriuo būtų galima pamatuoti veiksmažodį *meilikauti*.

Kiek sunkiau nustatyti veiksmažodžio *tupikauti* (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'gerintis pataikaujant') pamatinį žodį. Nė vienas iš minėtų autorių jo nemini. LKŽ_e yra daiktavardis *tupikas*, kurio reikšmės nurodomos tokios: 1. 'kas tupi, sėdi', 2. 'kas vis namie sėdi, namisėda', 3. 'kas tupinėja vietoje, lėtai dirba, lėtadarbis'. Semantinių sąsajų galėtume išvelgti ir tarp šių žodžių.

Abejonių gali kelti veiksmažodis *žūklauti*, kurio pamatinis žodis skirtinguose darbuose aiškinamas skirtingai. Otremskis *Gramatyka języka litewskiego* teigia, kad tai daiktavardžio *žūklė* vedinys (Otrebski 1965: 396). Akademinėje *Lietuvių kalbos gramatikoje* šis veiksmažodis pateikiamas kaip galimas dviejų daiktavardžių – *žūklis* arba *žūklė* – vedinys (LKG 1971: 252). Skardžius knygoje *Lietuvių kalbos žodžių daryba* taip pat nurodo du galimus pamatinius žodžius – *žūklis* arba *žūklė* (Skardžius 1943: 499). Taigi būtų galima skirti du veiksmažodžius *žūklauti*, turinčius skirtingas kategorines reikšmes – 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)' ir 'užsiimti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu'. Šiame straipsnyje pamatiniu veiksmažodžio *žūklauti* žodžiu laikomas daiktavardis *žūklis*.

Apie veiksmažodžius, neatitinkančius vedinių su priesaga *-auti* darybos polinkio (jeigu pamatinio žodžio kamiengalis kietas, tai veiksmažodžio priesaga dažniausiai yra *-auti*, ir atvirksčiai), ir veiksmažodžių kamienu variantus rašoma septintame skyriuje.

b) Pamatiniai žodžiai – dūriniai. Tokių vedinių žodynuose rasta 37, t. y. 34% visų šio poreikšmio darinių, pvz.: *antramečiauti* (: *antrametis*), *badmiriauti* (: *badmirys*), *bendradarbiauti* (: *bendradarbis*), *daugiažodžiauti* (: *daugiažodis*) ir *daugžodžiauti* (: *daugžodis*), *dykaduoniauti* (: *dykaduonis*), *gudragalviauti* (: *gudragalvis*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'griebtis gudrybių, gudrauti'), *knygnešiauti* (: *knygnešys*), *padlaižiauti* (: *padlaižys*), *piktadariuti* (: *piktadarys*), *piktažodžiauti* (: *piktažodis*) ir *piktžodžiauti* (: *piktžodis*), *piktdžiugiuti* (: *piktdžiugis*), *piktnaudžiauti* (: *pikt-naudis*), *pusberniauti* (: *pusbernis*), *saldliežuvauti* (: *saldliežuvis*) ir *saldžialiežuvauti* (: *saldžialiežuvis*), *saldžiažodžiauti* (: *saldžiažodis*), *saunorauti* (: *saunora*) (DŽ_{3e} 'tik savo norus tenkinti', LKŽ_e 'tenkinti savo norus, neatsižvelgiant į kitus, būti egoistu'), *sauvaliauti* (: *sauvalis*) ir *savavaliauti* (: *savavalis*) (DŽ_{3e} 'savavališkai elgtis', LKŽ_e 1. 'savavališkai, neteisėtai, neleistinai elgtis'), ir *savivaliauti* (: *savivalis* [11]) (DŽ_{3e} > *savavaliauti*: 'savavališkai elgtis', LKŽ_e > *savavaliauti* 1. 'savavališkai, neteisėtai, neleistinai elgtis'), *senberniauti* (: *senbernis*), *senmergiuti* (: *senmergė*), *skanližauti* (: *skanliža* [12]), *svetimoteriauti* (: *svetimoteris* [13]) (DŽ_{3e} 'nesilaikyti sutuoktinių ištikimybės (apie vyrus), svetimauti', LKŽ_e 'nesilaikyti santuokinės ištikimybės, svetimauti (ppr. apie vyrus)'), *svetnorauti* (: *svetnora*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'norėti, tykoti svetimo gero'), *šunuodegauti* (: *šunuodegis*) ir *šunuodegiuti* (: *šunuodegis*), *tuščiažodžiauti* (: *tuščiažodis*), *veidmainiauti* (: *veidmainys*) (DŽ_{3e} 'būti veidmainiu', LKŽ_e 'būti veidmainiu, dėtis, rodytis kitokiu, apsimetinėti'), *vėjavaikiauti* (: *vėjavaikis*) (DŽ_{3e} 'būti vėjavaikiu', LKŽ_e 'būti vėjavaikiu, nerimtai elgtis'), *veltėdžiauti* (: *veltėdis*), *viengungiauti* (: *viengungis*), *vienvaldžiauti* (: *vienvaldis*), *viešpatauti* (: *viešpats*), *žmogžudžiauti* (: *žmogžudys*).

c) Pamatiniai žodžiai – priešdėlių vediniai (iš viso 7; 6% visų šio poreikšmio darinių). Daugiausiai (trys) rasta priešdėlio *pa-* vedinių: *pabroliuti* (: *pabrolis*) (DŽ_{3e} 'pabūti

pabroliu', LKŽ_e 'pabūti broliu (pajauniu) vestuvėse'), *palašianti* (: *palašys* [14]) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'ieškoti nemokamai išgerti'), *pamergiauti* (: *pamergė*). Vedinių su kitais priešdėliais (*be-*, *i-*, *pra-*, *prieš-*) rasta po vieną: *bepročiauti* (: *beprotris*) (DŽ_{3e} 'beprotiškai elgtis, kvailioti', LKŽ_e > *bepročiuoti*: 'eiti iš proto, kvailioti'), *įnamiauti* (: *įnamis*), *pradieniauti* (: *pradienis* [15]) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'pradieniui dirbti'), *priešgyniauti* (: *priešgyna*, *priešgynis*) (DŽ_{3e} 'būti priešgynai, prieštarauti', LKŽ_e 'prieštarauti, ginčytis').

d) Pamatiniai žodžiai – galūnių vediniai (iš viso 7; 6% visų šio poreikšmio darinių). Daugiausiai rasta galūnės *-as* vedinių – keturi: *kručauti* (: *kručas*) (DŽ_{3e} 'vagiliauti, vaginėti', LKŽ_e 1. 'vagiliauti'), *pranašauti* (: *pranašas*), *vergauti* (: *vergas*), *žvalgauti* (: *žvalgas*) (DŽ_{3e} 1. 'būti miško žvalgu', LKŽ_e 1. 'žiūrėti, žvilgčioti'). Du pamatiniai daiktavardžiai yra išvesti su galūne *-a*, pvz.: *slinkauti* (: *slinka*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'tinginiauti'), *zvėgauti* (: *zvėga*) (DŽ_{3e} 'zvėgoti, zaunyti', LKŽ_e > *zvėgoti*: 1. 'nerimtai, niekus šnekėti, plepėti'), vienas su galūne *-ys*: *žyniauti* (: *žynys*).

Paaiškintina kai kurių pamatinių žodžių daryba. Veiksmažodžio *kručauti* pamatinis žodis *kručas* (DŽ_{3e} 1. 'vagilius'; 2. 'sukčius', LKŽ_e 1. 'vagišius'; 2. 'sukčius') galėtų būti padarytas iš veiksmažodžio *krusti* (*krunta*, *kruto*) (DŽ_{3e} šio žodžio nėra, LKŽ_e 1. 'pradėti judėti, krutėti'), o veiksmažodžio *slinkauti* pamatinis žodis *slinka* (DŽ_{3e} tokio žodžio nerasta, LKŽ_e 'tinginys, slunkius') yra išvestas iš būdvardžio *slinkas*, *-a* (DŽ_{3e} 'tingus', LKŽ_e 'tingus, neveiklus') (LKG 1965: 368).

Urbutis teigia, kad „<..> šalia įprastinio apibrėžtos krypties pamatavimo su griežta opozicijos narių tvarka (darinys – pamatinis žodis) galimas neišreikštos krypties abipusis (arba savitarpio) pamatavimas, kur opozicijos nariai gali būti sukeičiami vietomis“ (1978: 104). Remdamiesi šiuo teiginiu, galėtume kalbėti ne apie vienos krypties, o apie abipusį veiksmažodžių *zvėgoti* ir *zvėgauti* bei daiktavardžio *zvėga* (DŽ_{3e} 'kas zvėgauja', LKŽ_e 1. 'garsi kalba, šūkavimas'; 2. 'tuščia kalba'), kuris šiame straipsnyje priskiriamas prie galūnių vedinių, pamatavimą.

3) Rastas vienas veiksmažodis, kurio pamatinis žodis galėtų būti sudaiktavardėjęs būdvardis arba aukštesniojo laipsnio būdvardis: *vyresniauti* (: *vyresnysis*, *vyresnis* ?) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'būti vyresniuolu, rikiuoti, tvarkyti'). Jeigu pamatiniu šio veiksmažodžio žodžiu laikytume aukštesniojo laipsnio būdvardį *vyresnis*, darybos reikšmė būtų 'būti tokiam, kaip pasakyta pamatiniu žodžiu' (žr. 4.2.).

4.1.2. Antrasis poreikšmis – veiksmažodžiai, reiškiantys 'dirbti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu'. Tokių vedinių DŽ_{3e} ir LKŽ_e rasta po 49 (t. y. po 25% visų kategorinės reikšmės 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' vedinių).

Šio poreikšmio (kaip ir pirmojo) veiksmažodžių pamatiniai žodžiai yra paprastieji daiktavardžiai ir dariniai, žymintys asmenis. Darinius pagal darybos būdą galima suskirstyti į priesagų, galūnių vedinius ir dūrinius. Priešdėlių vedinių nerasta.

1) Veiksmažodžių, kurių pamatiniai žodžiai yra paprastieji daiktavardžiai, rasta 16 (t. y. 33% visų poreikšmio 'dirbti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' veiksmažodžių): *advokatauti* (: *advokatas*), *daktarauti* (: *daktaras*), *direktoriauti* (: *direktorius*), *docentauti* (: *do-centas*), *inžinieriauti* (: *inžinierius*), *kerdžiauti* (: *kerdžius*) ir *skerdžiauti* (: *skerdžius*), *kumečiauti* (: *kumetis*), *piemenauti* (: *piemu*), *prezidentauti* (: *prezidentas*), *profesoriauti* (: *profesorius*), *rektorauti* (: *rektorius*), *sekretoriauti* (: *sekretorius*), *šoferiauti* (: *šoferis*), *urėdauti* (: *urėdas*), *vaitauti* (: *vaitas*).

2) Veiksmažodžių, padarytų iš darinių, abiejuose žodynuose rasta po 33 (t. y. po 67% visų šio poreikšmio veiksmažodžių). Pagal darybos būdą skiriamos iš priesagų, galūnių vedinių ir dūrinių su priesaga *-(i)auti* padarytos darinių grupelės.

a) Pamatiniai žodžiai – įvairių priesagų vediniai (DŽ_{3e}, LKŽ_e po 27; 82% visų šio poreikšmio darinių). Daugiausiai (beveik pusė) visų šios grupės veiksmažodžių yra padaryta iš daiktavardžių su priesaga *-inink-* (jų yra 13): *amatininkauti* (: *amatininkas*), *bitininkauti* (: *bitininkas*), *daržininkauti* (: *daržininkas*), *girininkauti* (: *girininkas*), *malūnininkauti* (: *malūnininkas*)

(DŽ_{3e} 'būti malūnininku', LKŽ_e 'verstis malūnininko amatu'), *matininkauti* (: *matininkas*), *mūrininkauti* (: *mūrininkas*), *raštininkauti* (: *raštininkas*), *sodininkauti* (: *sodininkas*), *vaistininkauti* (: *vaistininkas*), *valdininkauti* (: *valdininkas*), *vargonininkauti* (: *vargonininkas*) (DŽ_{3e} 'būti vargonininku', LKŽ_e 'dirbti, būti vargonininku'), *žuvininkauti* (: *žuvininkas*). Toliau pagal gausumą eina priesagų *-ik-* ir *-ėj-* (po 3) vediniai: *kūlikauti* [16] (: *kūlikas*) (DŽ_{3e} 'eiti per žmones, javus kuliant, verstis kūlimu', LKŽ_e 'eiti per žmones kuliant, verstis kūlimo darbu'), *nešikauti* (: *nešikas*), *vežikauti* (: *vežikas*); *siuvėjauti* (: *siuvėjas*), *teisėjauti* (: *teisėjas*), *virėjauti* (: *virėjas*) ir priesagos *-toj-* (2) vediniai: *gydytojauti* (: *gydytojas*), *mokytojauti* (: *mokytojas*). Kitų priesagų vedinių rasta po vieną pavyzdį: *dailidžiauti* (: *dail-id-ė*), *eiguliauti* (: *eig-ul-ys*), *kalviauti* (: *kal-v-is*), *panaktiniauti* (: *panakt-in-is*), *seniūnauti* (: *sen-iūn-as*), *vaidilauti* (: *vaid-il-a* [17]) (DŽ_{3e} 'būti vaidila', LKŽ_e 'būti vaidila, žyniu, dainiumi').

Veiksmažodžio *dailidžiauti* pamatinio žodžio *dailidė* galima skirti baigmenį *-idė*. Tiesa, šią priesagą turintys vediniai paprastai žymi vietą, o žodis *dailidė* yra asmens pavadinimas. Skardžius teigia, kad *-dė* gali būti susijęs su *dėti*, nors ir šis santykis yra neaiškus (Skardžius 1943: 100–101). Daiktavardį *panaktinis* (DŽ_{3e} 1. 'nakties sargas'; 2. 'naktibalda', LKŽ_e 1. 'naktinis sargas, budėtojas'; 2. 'kas vaikščioja naktimis, naktibalda'), kuris priskiriamas prie priesagų vedinių, galėtume pamatuoti prievaismiu *panakčiui* (DŽ_{3e} 'iš eilės po naktį', LKŽ_e 'vienas vieną naktį, kitas kitą, pasikeičiant').

b) Pamatiniai žodžiai – galūnių vediniai. Rasti keturi pavyzdžiai (12%), iš kurių trys yra galūnės *-ius* vediniai: *kurpiauti* (: *kurpius*), *račiauti* (: *račius*), *staliauti* (: *stalius*), vienas – galūnės *-as* vedinys: *sargauti* (: *sargas*).

c) Pamatiniai žodžiai – dūriniai. Šaltiniuose rasti du (t. y. 6% visų šio poreikšmio darinių) pavyzdžiai: *šaltkalviauti* (: *šaltkalvis*), *ūkvedžiauti* (: *ūkvedys*).

Dėl kai kurių veiksmažodžių, priklausančių šiam kategorinės reikšmės poreikšmiui, taisyklingumo ilgą laiką buvo abejojama. Jablonskis rašė, kad „iš daiktavardžių *ganytojas*, *mokytojas*, *paišytojas*, *rašytojas*, *varytojas*, *šienautojas*, *skambintojas*, *žuvautojas*, *audėja*, *vežėjas* [...] mūsų kalba nepadaro veiksmažodžių *ganytojauti*, *mokytojauti*, *paišėjauti*“ (Jablonskis 1959: 385). Anot jo, „pasakymai „mokytojauja, mokytojavo, mokytojavimas“ yra ne tiksliai „gramozdiški“: tos rūšies žodžių neleidžia kalbos įstatymai darytis nei mums, nei lenkams, nei vokiečiams“ (Jablonskis 1959: 385). Jis manė, kad veiksmažodis *mokytojauti* yra sudarytas rusiško žodžio *учительствовать* pavyzdžiu, todėl lietuvių kalbai jis nėra priimtinas (Jablonskis 1959: 486). Jablonskis taip pat nepripažino veiksmažodžių *siuvėjauti*, *virėjauti* ir kitų, kurių pamatiniai žodžiai yra priesagų *-toj-*, *-ėj-* vediniai (Jablonskis 1959: 486).

Kitaip manė Skardžius. Knygoje *Lietuvių kalbos žodžių daryba* jis rašė, kad, pradėjus plačiau vartoti žodį *mokytojas*, atsirado ir veiksmažodis *mokytojauti*. Matyt, rašo Skardžius, „jei tik yra gyvas reikalas, analogiškai pagal esančiuosius pavyzdžius gali būti susidaromi nauji dariniai, kurie iš pradžios gali atrodyti ir nevisai įprasti“ (Skardžius 1943: 552).

Kad veiksmažodis *mokytojauti* yra taisyklingas ir vartotinas, teigė ir Jablonskis „Rinktinių raštų“ sudarytojas Jonas Palionis. „Pastabose“ jis rašė, kad naujadaras *mokytojauti* yra sudarytas iš daiktavardžio *mokytojas* pagal analoginius pavyzdžius (*kunigas* : *kunigauti*, *siuvėjas* : *siuvėjauti*) ir plačiai vartojamas tiek literatūrinėje, tiek liaudies šnekamojoje kalboje (Jablonskis 1959: 525). Palionis užsiminė ir apie Jablonskio taisytą veiksmažodį *siuvėjauti*. Jis teigė, kad veiksmažodis *siuvėjauti* atsirado daiktavardį *siuvėjas* ėmus vartoti vietoj *kriaučiaus* (Jablonskis 1959: 531).

Tai, kad minėti žodžiai seniai nebetaisomi, rodo norminamasis *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, į kurį šie žodžiai pateko be jokių pažymų, ir kiti norminamieji leidiniai.

4.1.3. Trečiasis poreikšmis – veiksmažodžiai, reiškiantys 'elgtis taip, kaip elgiasi pamatiniu žodžiu pavadintas asmuo ar kitas gyvas daiktas'. Iš viso šaltiniuose rasta 10 tokių

veiksmazodžių. Jie sudaro tik 5% visų kategorinę reikšmę 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' turinčių veiksmazodžių.

Šio poreikšmio veiksmazodžių su priesaga *-(i)auti* pamatiniai žodžiai dažniausiai yra daiktavardžiai (DŽ_{3e}, LKŽ_e – 8; 80%), žymintys asmenis arba gyvūnų pavadinimus, retai – būdvardžiai (DŽ_{3e}, LKŽ_e – 2; 20%). Pamatiniai daiktavardžiai pagal darybą skirstomi į paprastuosius ir darinius, rasti du būdvardžiai yra išvestiniai.

1) Rasti du veiksmazodžiai, kurių pamatinis žodis yra paprastasis daiktavardis: *beždžioniauti* (: *beždžionė*), *yvauti* (: *yvas* [18]) (DŽ_{3e} 1. 'rėkauti, ūbauti (apie pelėdą, apuoką)', LKŽ_e 1. 'rėkauti, ūbauti (apie yvą)'). Jie sudaro 25% visų šio poreikšmio daiktavardžių.

2) Šešių veiksmazodžių pamatiniai žodžiai yra dariniai (75% visų šio poreikšmio daiktavardžių).

a) Pamatiniai žodžiai – galūnės *-a* vediniai (4, t. y. 66% visų šio poreikšmio darinių): *gvėrauti* (: *gvėra*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 1. 'žioplinėti, žiopsoti'), *rentauti* (: *renta*) (DŽ_{3e} 1. 'iš lėto kalbėti'; 2. 'rimtai, kaip senam kalbėti, stėnauti'; 3. 'niekus kalbėti, plepėti', LKŽ_e 1. 'rimtai, protingai, kaip senam kalbėti, pasakoti, stėnauti'; 2. 'niekus kalbėti, taukšti'), *stėnauti* (: *stėna*) (DŽ_{3e} 'pasakoti iš lėto, dedantis daug žinančiam, senauti', LKŽ_e 'iš lėto kalbėti, pasakoti, dedantis daug žinančiu, rentauti, senauti'), *vograuti* (: *vogra*) (DŽ_{3e} 1. 'neaiškiai kalbėti', LKŽ_e 1. 'kalbėti neištariant kai kurių garsų, švebeldžiuoti, burblenti').

Taip šių veiksmazodžių darybą nagrinėja Skardžius (1943: 498), vėliau ir Kavaliauskas (2000: 160), nuodugnai ištyręs veiksmazodžių su priesaga *-(i)auti* kirčiavimą.

Reikėtų paaiškinti, kodėl šių veiksmazodžių pamatiniai žodžiai laikomi galūnės *-a* vediniais. Daiktavardį *gvėra* (DŽ_{3e} 'kas išgveręs, vėpla', LKŽ_e 'kas išgveręs; išsižiojėlis, vėpla; apsilėdėlis; knapas') darybiškai galima pamatuoti veiksmazodžiu *gvėrti* (*gvėra* (-*sta*), *gvero*) (DŽ_{3e} 'klerti', LKŽ_e 'dilti, zulintis, dverti; gesti, irti; krypti, klapti; dėvėtis'); daiktavardį *renta* (DŽ_{3e}, LKŽ_e 1. 'tuščia kalba, tauškalas') – veiksmazodžiu *rėsti* (*renčia*, *rentė*) (DŽ_{3e} 4. šnek. 'smarkiai ką daryti', vienas iš pavyzdžių: *Per dienas renčia* (pasakoja) *visokias istorijas*, LKŽ_e 5. 'smarkiai pasakoti, kalbėti, plepėti'); *stėna* (DŽ_{3e} 'kas stėnauja', LKŽ_e 'kas stėnauja, daug pasakoja') – veiksmazodžiu *stėnėti* (*stėna*, *stėnėjo*) (DŽ_{3e} 2. 'sunkiai tarti žodį, neaiškiai sakyti', LKŽ_e 3. 'sunkiai tarti žodį, neaiškiai sakyti, mikčioti'). Daiktavardis *vogra* (DŽ_{3e} 1. 'kas vograuja, neaiškiai kalba', LKŽ_e 1. 'kas neaiškiai kalba') galėtų būti pamatuojamas veiksmazodžiais *vogroti* (*vogroja*, *vogrojo*) (DŽ_{3e} 'vograuti', LKŽ_e > *vograuti*: 1. 'kalbėti neištariant kai kurių garsų, švebeldžiuoti, burblenti') ir *vograuti* (*vograuja*, *vogravo*) (Urbutis 1961: 36; LKG 1965: 338). Šiuo atveju, manytina, galima kalbėti ne apie vienos krypties, o apie abipusį veiksmazodžių *vogroti* ir *vograuti* bei daiktavardžio *vogra* pamatavimą.

b) Pamatinis žodis – priesagos *-iūg-* vedinys (1; 17%): *viliūgauti* (: *viliūgas*) (DŽ_{3e} 'viliūgiškai elgtis', LKŽ_e 'būti viliūgu, viliūgiškai elgtis').

c) Pamatinis žodis – dūrinys (1; 17%): *gražbyliauti* (: *gražbylys*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 1. 'gražiai, retoriškai kalbėti').

3) Veiksmazodžiai, kurių pamatiniai žodžiai yra išvestiniai būdvardžiai, rasti tik du (jie sudaro 20% visų šio poreikšmio veiksmazodžių):

a) Pamatinis žodis – galūnės *-as* vedinys: *senauti* (: *senas*) (DŽ_{3e} 'šnekėti kaip senam, rodyti savo išmintį', LKŽ_e 1. 'šnekėti kaip senam, rodyti savo išmintį, daug kalbėti, stėnauti'). Sinchroniškai būdvardį *senas* galėtume pamatuoti veiksmazodžiu *senėti* (*sensta*, *seno*). Saulius Ambrazas šį būdvardį taip pat skiria prie galūnės vedinių, tačiau pabrėžia, kad jo daryba ne visai aiški (Ambrazas 2011: 18).

b) Pamatinis žodis – dūrinys, pvz.: *keliaklupsčiauti* (: *keliaklupsčias*).

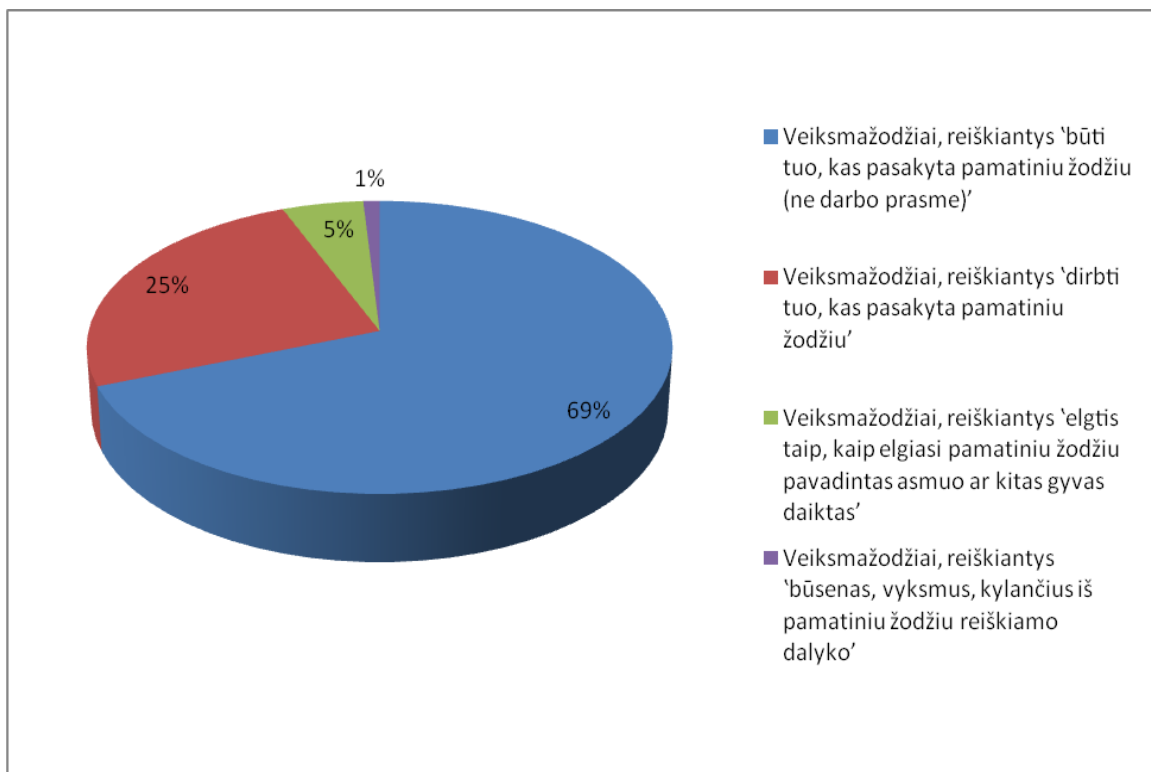
4.1.4. Ketvirtasis poreikšmis – veiksmazodžiai, reiškiantys 'būsenas, vyksmus, kylančius iš pamatiniu žodžiu reiškiamo dalyko'. Rasti du šio poreikšmio veiksmazodžiai, kurie

sudaro tik 1% visų kategorinę reikšmę 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' turinčių veiksmažodžių.

Šių veiksmažodžių pamatiniai žodžiai yra priesagų vediniai. Abu jie yra veiksmažodžių abstraktai, tik pirmasis – sukonkretėjęs: *pūdymauti* (: *pūd-ym-as*) (DŽ_{3e} 'pūdytuoti', LKŽ_e 1. 'būti pūdytu'), *vėtrauti* (: *vét-r-a* [19]) (DŽ_{3e} 1. 'būti vėtrai', LKŽ_e 1. 'pūsti smarkiam vėjui').

Pirmoje diagramoje parodytas kiekybinis kategorinės reikšmės 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' poreikšmių pasiskirstymas.

1 diagrama. *Daiktavardinių ir būdvardinių veiksmažodžių su priesaga -(i)auti kategorinės reikšmės 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' poreikšmiai*

Iš diagramos matyti, kad didžiausią dalį (net 69%) kategorinę reikšmę 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' turinčių žodžių sudaro veiksmažodžiai, reiškiantys 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)'. Antrą vietą pagal gausumą (25%) užima veiksmažodžiai, reiškiantys 'dirbti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu', trečią (5%) – 'elgtis taip, kaip elgiasi pamatiniu žodžiu pavadintas asmuo ar kitas gyvas daiktas' ir ketvirtą (1%) – veiksmažodžiai, reiškiantys 'būsenas, vyksmus, kylančius iš pamatiniu žodžiu reiškiamo dalyko'.

4.2. Veiksmažodžių, reiškiančių 'būti tokiam', kaip pasakyta pamatiniu žodžiu', DŽ_{3e} rasta 40, LKŽ_e – 39. Šios kategorinės reikšmės veiksmažodžių su priesaga *-(i)auti* yra penkis kartus mažiau (17%) negu veiksmažodžių, priklausančių kategorinei reikšmei 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu': DŽ_{3e} – 199, LKŽ_e – 197 (83%) veiksmažodžiai (žr. 4.1.).

Pamatiniais šios kategorinės reikšmės veiksmažodžių žodžiais dažniausiai imami būdvardžiai, paprastieji ir dariniai (DŽ_{3e} – 39, LKŽ_e – 38; 98%), labai retai – skaitvardžiai (DŽ_{3e}, LKŽ_e – 1; 2%).

1) Veiksmažodžių, kurių pamatiniai žodžiai yra paprastieji būdvardžiai, iš viso rasta 8. Jie sudaro 21% visų kategorinės reikšmės 'būti tokiam, kaip pasakyta pamatiniu žodžiu' veiksmažodžių, pvz.: *baikštauti* (: *baikštus*), *jaunauti* (: *jaunas*), *mūdrauti* (: *mudrus* [20]) (DŽ_{3e}, LKŽ_e

1. 'būti drąšiam, rodyti gyvumą, žvalumą; vikriai suktis'), *narsauti* (: *narsus*), *šiuurkštauti* (: *šiuurkštus*), *šmaikštauti* (: *šmaikštus*), *tuštauti* (: *tuščias*), *ūmauti* (: *ūmus*).

2) Veiksmažodžių, kurių pamatiniai žodžiai yra dariniai, DŽ_{3e} rasta 31, LKŽ_e – 30 (t. y. 79% visų šios kategorinės reikšmės veiksmažodžių). Pagal darybos būdą skiriamos iš galūnių, priesagų, priešdėlių vedinių ir dūrinių su priesaga *-(i)auti* padaryti dariniai.

a) Pamatiniai žodžiai – galūnių vediniai (iš viso 14, t. y. 45% visų šios kategorinės reikšmės darinių). Beveik visi jie padaryti su galūne *-us* (rastas tik vienas būdvardis, išvestas su galūne *-as*), pvz.: *dykauti* (: *dykas*) (DŽ_{3e} 'būti dykam, dykinėti, tinginiauti', LKŽ_e 'būti be darbo, dykinėti, tinginiauti'), *drąsauti* (: *drąsus*), *gailauti* (: *gailus*), *ižūlauti* (: *ižūlus*), *nuolankauti* (: *nuolankus*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'pataikauti, lankstyti'), *puikauti* (: *puikus*), *rūstauti* (: *rūstus*), *smailauti* (: *smailus*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 1. 'smaguriauti, smaližiauti'), *smalsauti* (: *smalsus*), *smarkauti* (: *smarkus*), *smilauti* (: *smilus*) (DŽ_{3e} 'smaližiauti, smaguriauti', LKŽ_e 1. 'smaguriauti, smaližiauti') ir *smiliauti* (: *smilus*), *stalgauti* (: *staligus*) (DŽ_{3e} 'smaguriauti', LKŽ_e 1. 'smaguriauti, smaližiauti'), *šykštauti* (: *šykštus*).

Pastebėtina, kad priesaginis veiksmažodis *gailauti* (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'gailėti; apgailestauti') kartais siejamas su veiksmažodžiu *gailėti* (*gaili*, *gailėjo*) (DŽ_{3e} 1. 'jausti užuojautą', LKŽ_e 1. 'jausti gailestį, gailestauti') ir su daiktavardžiu *gaila* (DŽ_{3e} šio žodžio nerasta, LKŽ_e 'gailesys, gailejimas'). Skardžius (1943: 500), Otremskis (1965: 397) nurodo ryšį tik su būdvardžiu *gailus* arba *gailas*. Galimą pamatavimą veiksmažodžiu nurodo Kavaliauskas (2000: 166–167), bet vėliau pabrėžia, kad veiksmažodinė šio žodžio kilmė yra abejotina, nes jis neturi įstangos reikšmės.

Vertėtų paaiškinti kai kurių pamatinių žodžių darybą. Būdvardis *drąsus* gali būti pamatuojamas veiksmažodžiu *drąsti* (*drąsta*, *drąso*) (DŽ_{3e} šio žodžio nerasta, LKŽ_e 'darytis drąšiam'). Veiksmažodžio *gailauti* pamatinis būdvardis *gailus* yra padarytas su galūne *-us* iš pirminio veiksmažodžio *gailti* (*gailsta*, *gailo*) (DŽ_{3e} šio žodžio nėra), kuris LKŽ_e pateikiamas be reikšmės apibrėžties, bet paaiškinta jo priešdėlinio vedinio *pagailti* (*pagailsta*, *pagailo*) reikšmė: 'pakilti gailesiui, pasidaryti gaila'. Būdvardis *ižūlus* gali būti pamatuojamas veiksmažodžiu *ižulti* (*ižūla* (-*sta*), *ižulo*) (DŽ_{3e} šio žodžio nėra, LKŽ_e 'darytis ižūliam'), *rūstus* – veiksmažodžiu *rūsti* (*rūsta* (-*a*), *rūsto* (-*tė*, -*o*)) (DŽ_{3e} šio žodžio nerasta, LKŽ_e 'darytis rūščiam, piktam'), *smailus* – veiksmažodžiu *smailti* (*smailsta*, *smailo*) (DŽ_{3e} šio žodžio nėra, LKŽ_e 1. > *smailėti* 1. 'eiti smailyn, darytis smailiam, smailesniam'), *smalsus* gali būti darybiškai pamatuojamas veiksmažodžiu *smalsti* (*smalsta*, *smalso* (-*to* [21])) (DŽ_{3e} 'darytis smalsiam, smalsesniam', LKŽ_e 1. > *smalsėti*: 'darytis smalsiam, smalsesniam'), *smarkus* – veiksmažodžiu *smarkti* (*smarksta*, *smarko*) (DŽ_{3e} šio žodžio nerasta, LKŽ_e 'smarkėti, žiaurėti'), *smilus* – veiksmažodžiu *smilti* (*smyla* (-*sta*, *smilna*), *smilo*) (DŽ_{3e} 'darytis smiliam', LKŽ_e 'pamėginus ko, justį norą, smalsti, stalgti'), *staligus* – veiksmažodžiu *stalgti* (*stalgsta*, *stalgo*) (DŽ_{3e} 'stalgiams darytis, smilti', LKŽ_e 1. 'darytis stalgiams, smalsčiam, smilti'), o *šykštus* galėtų būti siejamas su veiksmažodžiu *šykšti* (*šykšta* (-*čia*), *šykšto* (-*tė*)) (DŽ_{3e} šio žodžio nerasta, LKŽ_e > 1 *šykštėti*: 'būti šykščiam, gailėti').

b) Pamatiniai žodžiai – priesagų vediniai (iš viso 12, t. y. 39% visų šios kategorinės reikšmės darinių). Didesnę dalį sudaro priesagų *-r-* (4) ir *-t-* (2) vediniai: *būdrauti* (: *budrus*), *ėdrauti* (: *ėdrus*), *gudrauti* (: *gudrus*), *vingrauti* (: *vingrus*); *girtauti* (: *girtas*), *pyktauti* (: *piktas*). Kiti pamatiniai žodžiai padaryti su įvairiomis priesagomis: *alkanauti* (: *alk-an-as*), *būgštauti* (: *bug-št-us*) (DŽ_{3e} 'truputį bijoti, baimintis', LKŽ_e 'bijoti'), *gašlauti* (: *gaš-l-us*), *gobšauti* (: *gob-š-us*) (DŽ_{3e} 'būti gobšiam', LKŽ_e 'būti godžiam, daug norėti'), *priešingauti* (: *prieš-ing-as*) (DŽ_{3e} 'priešingai daryti, elgtis; prieštarauti', LKŽ_e 1. 'priešingai daryti, elgtis, priešgyniauti, prieštarauti'), *svetimauti* (: *svet-im-as*) (DŽ_{3e} 'nesilaikyti situoktinių ištikimybės', LKŽ_e 1. 'nesilaikyti santuokinės ištikimybės').

Pateiktų veiksmažodžių ir jų pamatinių žodžių daryba nėra visai aiški. Veiksmažodžio *būdrauti* pamatinis žodis *budrus*, manytina, yra padarytas iš veiksmažodžio *budėti* (*budi* [22], *budėjo*) (DŽ_{3e} 1. 'saugoti, prižiūrėti, dežuruoti'; 2. 'nemiegoti', LKŽ_e 1. 'būti negulus, nemiegoti').

Būdvardis *bugštus* gali būti pamatuojamas veiksmažodžiu *būgti* (*būgsta, būgo*) (DŽ_{3e} 'bijoti, nepakelti', LKŽ_e 1. 'bijoti'; 2. 'nepakelti, netverti'), o pamatinis veiksmažodžio *gudrauti* žodis *gudrus* – veiksmažodžiu *gusti* (*gunda, gudo*) (DŽ_{3e} 'prasti, junkti', LKŽ_e 1. 'prasti, junkti'; 2. 'pasidaryti gudriam, išgudrėti'). Pamatinis veiksmažodžio *gašlauti* būdvardis *gašlus* galėtų būti priesagos *-l-* vedinys. Tai liudytų LKŽ_e aptikti tokie žodžiai: *gašnus* (LKŽ_e > gašlus: 1. 'godus; smarkus; karštas'), *gaštus* (LKŽ_e > gašlus: 1. 'godus; smarkus; karštas'). Be to, Ambrazas šį būdvardį taip pat skiria prie priesagos vedinių, nors ir pažymi, kad jis yra neaiškios darybos (Ambrazas 2011: 36).

Gali kilti abejonių dėl veiksmažodžio *pyktauti* (DŽ_{3e} 'būti piktam, pykti, rūstauti, širdytis', LKŽ_e 1. > piktauti 1: 'pykti, širdytis, ieškoti priekabių') pamatinio žodžio. Minėtas veiksmažodis galėtų būti padarytas ne tik iš būdvardžio *piktas*, bet ir iš veiksmažodžio *pykti* (*pyksta, pyko*). Galimas sąsajas su veiksmažodžiu rodo ir šakninis veiksmažodžio su priesaga *-auti* kirčiavimas. Tačiau kiltų klausimas, iš kur formoje *pyktauti* atsirado *-t-*. LKŽ_e *pyktauti* pirmoji reikšmė pateikiama su nuoroda į veiksmažodį *piktauti*, kurio šaknies trumpasis balsis rodytų šio veiksmažodžio sąsajas su būdvardžiu *piktas*.

Būtų galima manyti, kad veiksmažodis *gobšauti* (DŽ_{3e} 'būti gobšiam', LKŽ_e 'būti godžiam, daug norėti') yra padarytas iš daiktavardžio *gobšas* (DŽ_{3e} 'gobšus žmogus', LKŽ_e 'godus žmogus, daugianoris, šykštuolis'), o ne iš būdvardžio *gobšus* (DŽ_{3e} 'daug norintis, godus', LKŽ_e 'daugianoris, godus'), kurį pamatuojame veiksmažodžiu *gobti* (*gobsta, gobo*) (DŽ_{3e} šio veiksmažodžio nėra, yra *gobti* (*gobia, gobė*), LKŽ_e 'darytis godžiam'). Tokiu atveju aptariamasis veiksmažodis priklausytų kitam kategorinės reikšmės poreikšmiui – 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)' (žr. 4.1.1.), o ne 'būti tokiam, kaip pasakyta pamatiniu žodžiu'. Tačiau su būdvardžiu veiksmažodį *gobšauti* artimiau sieja reikšmė.

Darybos atžvilgiu neaiškus veiksmažodis *vingrauti* (DŽ_{3e} 'vograuti', LKŽ_e > vograuti: 1. 'kalbėti neištariant kai kurių garsų, švebeldžiuoti, burblenti'). Nei Jakaitienės knygoje, nei *Lietuvių kalbos gramatikoje*, nei *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje* jis neminimas. Šiame straipsnyje jis priskirtas prie būdvardžių vedinių, tačiau galėtų būti pamatuojamas ir daiktavardžiu *vingra*, kurio reikšmės nurodomos tokios: DŽ_{3e} 1. 'vingiuotas peltakys', 2. 'gyvas, bet nerimtas žmogus', LKŽ_e 1. 'vingiuotas peltakys', 2. 'gyvas, nerimtas žmogus, plevėsa'. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad būdvardis *vingrus* yra laikomas priesagos vediniu, kurio pamatinis žodis yra *vingiuoti* (*vingiuoja, vingiavo*) (LKG 1965: 552).

c) Pamatiniai žodžiai – priešdėlių vediniai. DŽ_{3e} rasti keturi veiksmažodžiai, LKŽ_e – trys, kurie sudaro 13% visų šios kategorinės reikšmės darinių: *atbulauti* (: *at-bulas*) (DŽ_{3e} 'priešingai kalbėti ar daryti'), *atkaklauti* (: *at-kaklus*), *nekantrauti* (: *ne-kantrus*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 'neturėti kantrybės, nerimauti'), *nesmagauti* (: *ne-smagus*).

Pastebėtina, kad būdvardis *atbulas* yra siejamas su daiktavardžiu *bulė* (LKG 1965: 590), kurio LKŽ_e pirmoji reikšmė nurodoma tokia: 'užpakalis, pasturgalis'.

Skardžius (1943: 445) rašė, kad būdvardis *atkaklus* yra daiktavardinis priešdėlio *at-* vedinys. Tos pačios nuomonės laikomasi ir *Lietuvių kalbos gramatikoje* (1965: 590). Ambrazas yra kitokios nuomonės. Jis šį būdvardį skiria prie priesagų vedinių (Ambrazas 2011: 33).

d) Pamatinis žodis – dūrinys, pvz.: *pusbadžiauti* (: *pusbadis*).

3) Pamatinis žodis – kelintinis skaitvardis (t. y. 2% visų šios kategorinės reikšmės veiksmažodžių), pvz.: *pirmauti* (: *pirmas*).

Jakaitienė teigia, kad vienas kitas kategorinės reikšmės 'būti tokiam, kaip pasakyta pamatiniu žodžiu' veiksmažodis „gali turėti leksines-darybines reikšmes“ (Jakaitienė 1973: 49). Ji nurodo dvi tokias reikšmes – 'rodytis tokiam, kas išreikšta pamatiniu žodžiu', pvz.: *puikauti* 'rodytis puikiam', ir 'kalbėti taip, kaip išreikšta pamatiniu būdvardžiu', pvz.: *atbulauti* 'atbulai, priešingai kalbėti', *priešingauti* 'priešingai kalbėti, prieštarauti' (Jakaitienė 1973: 49). Tačiau

kategorinės reikšmės atžvilgiu šie veiksmažodžiai nesiskiria nuo kitų šios darybos kategorijos veiksmažodžių.

5. Vardažodinių veiksmažodžių su priesaga *-auti* šaknies balsių kaita

Daugelis tyrėjų pastebi, kad vardažodiniams veiksmažodžiams, išvestiems su priesaga *-auti* balsių kaita nėra būdinga. Šią nuomonę patvirtina ir atliktas tyrimas. DŽ_{3e} ir LKŽ_e rasti tik keturi priesagos *-auti* vardažodinių veiksmažodžių, turinčių bendrą kategorinę reikšmę 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu', pavyzdžiai su kiekybine šaknies balsių kaita. Veiksmažodžių su kokybine šaknies balsių kaita nerasta.

Šios bendros kategorinės reikšmės vardažodinių veiksmažodžių šaknims būdingi tokie kaitos nariai: trumpasis balsis *u* : ilgasis balsis *ū* (<u/ū>): *būdrauti* (: *budrus*), *būgštauti* (: *bugštus*), *mūdrauti* (: *mudrus*); ir trumpasis balsis *i* : ilgasis balsis *y* (<i/ī>): *pyktauti* (: *piktas*). Ilgieji balsiai šiuose veiksmažodžiuose atsirado dėl įstangos poreiksmio.

6. Vardažodinių veiksmažodžių su priesaga *-auti* priebalsių kaita

DŽ_{3e} ir LKŽ_e rasta aštuoniolika priesagos *-auti* vardažodinių veiksmažodžių, turinčių bendrą kategorinę reikšmę 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu', pavyzdžių su dėsninga minkštųjų priebalsių *t' – č', d' – dž'* kaita (dantiniai priebalsiai *t', d'* prieš užpakalinės eilės balsius virsta afrikatomis *č', dž'*) vediniuose: *antramečiauti* (: *antrametis*), *bepročiauti* (: *beprotis*), *kumečiauti* (: *kumetis*), *marčiauti* [23] (: *marti*), *našlaičiauti* (: *našlaitis*); *dailidžiauti* (: *dailidė*), *daugiažodžiauti* (: *daugiažodis*) ir *daugžodžiauti* (: *daugžodis*), *piktažodžiauti* (: *piktažodis*) ir *piktžodžiauti* (: *piktžodis*), *piktnaudžiauti* (: *piktnaudis*), *pusbadžiauti* (: *pusbadis*), *saldžiažodžiauti* (: *saldžiažodis*), *tuščiažodžiauti* (: *tuščiažodis*), *ūkvedžiauti* (: *ūkvedys*), *veltėdžiauti* (: *veltėdis*), *vienvaldžiauti* (: *vienvaldis*), *žmogžudžiauti* (: *žmogžudys*).

7. Vardažodinių veiksmažodžių su priesaga *-auti* variantai

Remiantis šio straipsnio medžiaga, visai aiškiu priesagos *-auti* variantu būtų galima laikyti tik *-iauti*. Suskaičiuota, kad priesagos *-auti* vardažodiniai veiksmažodžiai sudaro didesnę dalį (t. y. 64%) visų veiksmažodžių, turinčių bendrą kategorinę reikšmę 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu', o priesagos *-iauti* vediniai – 36%.

Nustatyta, kad variantą *-auti* gauna tie vediniai, kurių pamatinio žodžio kamiengalis yra kietas, pvz.: *bernauti* (: *bernas*), *šeimininkauti* (: *šeimininkas*), *narsauti* (: *narsus*), o *-iauti*, kurių pamatinio žodžio kamiengalis – minkštas, pvz.: *direktoriauti* (: *direktorius*), *veidmainiauti* (: *veidmainys*), *keliaklupsčiauti* (: *keliaklupsčias*).

1) Įdomu tai, kad rasti keli veiksmažodžiai, neatitinkantys dažniausio vedinių su priesaga *-auti* darybos polinkio: jeigu pamatinio žodžio galūnės yra *-as, -a, -us, -uo*, tai veiksmažodžio priesaga dažniausiai yra *-auti*, ir atvirkščiai, jeigu pamatinio žodžio galūnės yra *-is, -ys, -i, -ė, -ias, -ia, -ius*, tai veiksmažodžio priesaga dažniausiai yra *-iauti*. Štai šie atvejai:

a) Rasta 10 vedinių su priesaga *-auti*, kurių pamatinių daiktavardžių galūnės yra *-is, -ys, -ias*: *dalyvauti* (: *dalyvis*), *meilikauti* (: *meilikis*), *našlauti* (: *našlys*), *paleistuvauti* (: *paleistuvis*), *saldliežuvausti* (: *saldliežuvis*) ir *saldžialiežuvausti* (: *saldžialiežuvis*), *tuštauti* (: *tuščias*), *vedlauti* (: *vedlys*) ir *vedlauti* (: *vedlys*), *žūklauti* (: *žūklis*).

Kelių veiksmažodžių priesagų ir pamatinių žodžių galūnių neatitikimą galėtume grįsti LKŽ_e rastais veiksmažodžių variantais, pavyzdžiui: *našlauti* (: *našlys*), plg. LKŽ_e *našliauti* (užfiksuotas Ėriškiuose, Panevėžio r. (rytų aukštaičių panevėžiškių tarmė) ir *Lietuvių tautosakos rankraštyne* (Pilviškiuose, Vilkaviškio r. – vakarų aukštaičių kauniškių tarmė), esamojo laiko formos *našliauna* vartojimas užfiksuotas Varėnoje (pietų aukštaičių tarmė); *tuštauti* (: *tuščias*), plg. LKŽ_e *tuščiauti* (užfiksuotas Išlauže, Prienų r. – vakarų aukštaičių kauniškių tarmė);

saldliežuvas (: *saldliežuvis*), plg. LKŽ_e *saldliežuviuoti* (užfiksuotas *Lietuvių rašomosios kalbos žodyne*); *vedlauti* (: *vedlys*) ir *vedlauti* (: *vedlys*), plg. LKŽ_e *vedliauti* (: *vedlys*). LKŽ_e pastarasis veiksmažodis (nenurodant šaltinio) žodyno autorių pateikiamas su nuoroda į taisyklingą veiksmažodį 1 *vedlauti*, o veiksmažodžio *vedliauti* straipsnyje pateiktas priešdėlinis veiksmažodis *nuvedliauti* (taip pat su nuoroda į taisyklingą 1 *nuvedlauti*), užfiksuotas buvusios Rytų Prūsijos ir Klaipėdos krašto mažiau žinomuose raštuose.

Anksčiau minėta, kad veiksmažodis *žūklauti* galėtų sudaryti darybos opoziciją ne tik su daiktavardžiu *žūklis*, bet ir su *žūklė*. LKŽ_e dar yra žodžio *žūklė* tos pačios reikšmės – ‘žuvų gaudymas, žvejyba’ – netaisyklingu laikomas variantas *žukla*. Be to, LKŽ_e įrašytas veiksmažodžio variantas *žūkliauti* iš Antano Vireliūno raštų.

Veiksmažodžio *dalyvauti* pamatiniu žodžiu laikomas daiktavardis *dalyvis*, tačiau LKŽ_e rastas ir žodis 1 *dalyvas* (LKŽ_e ‘dalytojas’), 2 *dalyvas*, -a (LKŽ_e 1. ‘dosnus’; 2. ‘kuris dalyvauja’), užfiksuotas buvusio Karaliaučiaus archyvo rankraštiniame (vadinamajame Andriejaus Krauzės XVII a. vokiečių – lietuvių kalbų žodyne, taip pat *Clavis Germanico-Lithvana*, Jablonskio raštuose, Kuršaičio, Ruigio žodynuose ir kt. Panašiai yra ir su veiksmažodžiu *paleistuvauti*, kurio pamatiniu žodžiu laikomas *paleistuvis*, nors LKŽ_e rastas ir 1 *paleistuvos* (LKŽ_e 1. ‘kas pasileidęs, ištvirkęs, paleistuvis’; 2. ‘palaidūnas, išdykėlis’), užfiksuotas Daugėliškyje, Ignalinos r. ir Rimšėje, Ignalinos r. (rytų aukštaičių vilniškių tarmė); Subačiuje [24], Kupiškio r. ir Svėdasuose, Anykščių r. (rytų aukštaičių anykštėnų tarmė); Linkuvoje, Pakruojo r. ir Kavarske [25], Anykščių r. (rytų aukštaičių panevėžiškių tarmė); Suvainiškyje, Rokiškio r. (rytų aukštaičių kupiškėnų tarmė); Labanore, Švenčionių r. (rytų aukštaičių uteniškių tarmė); Kuršėnuose, Šiaulių r. (pietų žemaičių varniškių tarmė); Barstyčiuose, Skuodo r. (šiaurės žemaičių telšiškių tarmė), taip pat Simono Daukanto raštuose ir kt.

Kaip matome, dalies veiksmažodžių sakytinėje kalboje ir raštuose vartojami keli variantai, bet bendrinei kalbai paprastai teikiamas vienas. Dviejų vedinių – *meilikauti*, *saldžialiežuvas* – ir jų pamatinių žodžių kamieno galo priebalsiai skiriasi kietumo/minkštumo atžvilgiu, pvz.: *meilikauti* (: *meilikis*), *saldžialiežuvas* (: *saldžialiežuvis*).

b) Rastas vienas veiksmažodis, išvestas su priesaga -*iauti*, nors pamatinis daiktavardis turi galūnę -a: *verteiviauti* (: *verteiva*). LKŽ_e yra ir šio veiksmažodžio variantas *verteivauti* (LKŽ_e ‘būti verteiva’), užfiksuotas *Lietuvių rašomosios kalbos žodyne*.

2) DŽ_{3e} ir LKŽ_e rastos trys iš to paties pamatinio žodžio su abiem priesagos variantais padarytų veiksmažodžių poros: *marčiauti* (: *marti*) ir *martauti* (: *marti*); *smilauti* (: *smilus*) ir *smiliauti* (: *smilus*); *šunuodegauti* (: *šunuodegis*) ir *šunuodegiauti* (: *šunuodegis*). Vieni jų DŽ_{3e} pateikti kaip pagrindiniai normos variantai (*martauti*, *smilauti*), kiti – kaip šalutiniai (*marčiauti*, *smiliauti*). LKŽ_e pagrindiniai variantai yra *martauti*, *marčiauti* ir *smilauti*, o šalutinis – *smiliauti*. Veiksmažodžiai *šunuodegauti* ir *šunuodegiauti* DŽ_{3e} pateikti kaip pagrindiniai variantai, o LKŽ_e pagrindiniu variantu laikomas tik *šunuodegiauti*.

3) DŽ_{3e} ir LKŽ_e rasta vardažodinių veiksmažodžių, turinčių ne priesagos, o kamieno variantų, pvz.: *kerdžiauti* (: *kerdžius*) ir *skerdžiauti* (: *skerdžius*); *vedlauti* (: *vedlys*) ir *vedlauti* (: *vedlys*); *savaliauti* (: *savavalis*), *sauvaliauti* (: *sauvalis*) ir *savivaliauti* (: *savivalis*).

Veiksmažodis *kerdžiauti* DŽ_{3e} turi reikšmę ‘būti kerdžiumi’, o LKŽ_e – ‘kerdžiaus pareigas eiti, kerdžiumi būti’. Šio veiksmažodžio vartojimas užfiksuotas Subačiuje, Kupiškio r. (rytų aukštaičių anykštėnų tarmė); Skirsnemunėje, Jurbarko r. ir Bartninkuose, Vilkaviškio r. (vakarų aukštaičių kauniškių tarmė); Mosėdyje, Skuodo r. (šiaurės žemaičių telšiškių tarmė); Salantuose, Kretingos r. (šiaurės žemaičių kretingiškių tarmė). Šis veiksmažodis yra patekęs ir į spaudą, Kuršaičio ir Juškos žodynus. Veiksmažodis *skerdžiauti* DŽ_{3e}, LKŽ_e turi reikšmę ‘būti skerdžiumi, kerdžiauti’. Jis užfiksuotas Liškiavoje, Varėnos r. (pietų aukštaičių tarmė); Daukšiuose, Marijampolės r. (vakarų aukštaičių kauniškių tarmė) ir Vepriuose, Ukmergės r. (vakarų aukštaičių šiauliškių tarmė). Šis veiksmažodis yra patekęs į *Lietuvių rašomosios kalbos žodyną*,

Vinco Krėvės raštus, *Lietuvių kalbos tarmių* chrestomatiją (Babtai, Kauno r. – vakarų aukštaičių šiauliškių tarmė).

DŽ_{3e} veiksmažodžiai *vedlauti* ir *vėdlauti* pateikiami atskiruose straipsniuose, tačiau pagrindiniu variantu laikomas *vedlauti*. LKŽ_e veiksmažodis 1 *vėdlauti* sudaro atskirą straipsnį, kuriame pateikiamas jo variantas *vedlauti*. LKŽ_e duomenimis, abu veiksmažodžiai užfiksuoti įvairiuose žodynuose ir raštuose; *vėdlauti* dar užrašytas Kvėdarnoje, Šilalės t. (pietų žemaičių varniškių tarmė) ir Kretingoje (šiaurės žemaičių kretingiškių tarmė), o *vedlauti* – Priekulėje, Klaipėdos r. (vakarų žemaičių tarmė) ir Dusetose, Zarasų r. (rytų aukštaičių uteniškių tarmė).

Veiksmažodis *savavaliauti* DŽ_{3e} ir LKŽ_e laikomas pagrindiniu normos variantu, kurio reikšmė DŽ_{3e} yra 'savavališkai elgtis', LKŽ_e 1. 'savavališkai, neteisėtai, neleistinai elgtis'. Kiti veiksmažodžiai – *sauvaliauti* ir *savivaliauti* – abiejuose žodynuose laikomi šalutiniais variantais.

4) Rastos trys poros vardažodinių veiksmažodžių, padarytų iš dūrinių su jungiamuoju balsiu ir be jo: *daugiažodžiauti* (: *daugiažodis*) ir *daugžodžiauti* (: *daugžodis*); *piktažodžiauti* (: *piktažodis*) ir *piktžodžiauti* (: *piktžodis*); *saldžialiežuvaluoti* (: *saldžialiežuvis*) ir *saldliežuvaluoti* (: *saldliežuvis*).

DŽ_{3e} veiksmažodis *daugiažodžiauti* pateiktas kaip pagrindinis variantas, o *daugžodžiauti* – kaip šalutinis, veiksmažodžiai *piktažodžiauti* ir *piktžodžiauti* pateikti viename veiksmažodžio *pikt(a)žodžiauti* [26] straipsnyje, o veiksmažodžiai *saldžialiežuvaluoti* ir *saldliežuvaluoti* pateikti atskirais straipsniais. LKŽ_e šių veiksmažodžių pateikimas kiek skiriasi: *piktžodžiauti* yra pagrindinis variantas, *piktažodžiauti* – šalutinis, o *daugiažodžiauti* ir *daugžodžiauti*, *saldžialiežuvaluoti* ir *saldliežuvaluoti* pateikti atskirais straipsniais.

5) Rasta ir veiksmažodžių variantų, kylančių iš pamatinio žodžio varijavimo: *grabštauti* (: *grabštas*) (DŽ_{3e} 'vaginėti', LKŽ_e 'vaginėti, gribštauti'), *gribišiauti* (: *gribišius*) (DŽ_{3e} 'būti gribišiumi', LKŽ_e 'būti gribišium, vaginėti') ir *gribštauti* (: *gribštas*) (DŽ_{3e} > grabštauti: 'vaginėti', LKŽ_e 'vagiliauti'); *smailiauti* (: *smailus*) (DŽ_{3e}, LKŽ_e 1. 'smaguriauti, smaližiauti') ir *smilauti* (: *smilus*) (DŽ_{3e} 'smaližiauti, smaguriauti', LKŽ_e 1. 'smaguriauti, smaližiauti').

Pastebėtina, kad LKŽ_e variantų, kylančių iš pamatinio žodžio varijavimo, yra daugiau negu DŽ_{3e}.

8. Išvados

1. Straipsnyje išnagrinėti kategorinės reikšmės 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' vardažodiniai veiksmažodžiai su priesaga *-(i)auti* skyla į dvi grupes: 1) veiksmažodžius, reiškiančius 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' ir 2) veiksmažodžius, reiškiančius 'būti tokiam, kaip pasakyta pamatiniu žodžiu'. Pirmosios grupės vedinių rasta beveik penkis kartus daugiau (83%), negu antrosios.

2. Vardažodinių vedinių, reiškiančių 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu', pamatiniai žodžiai (daiktavardžiai arba būdvardžiai) pagal darybą yra paprastieji arba dariniai. Darinių yra tris kartus daugiau; vyrauja priesaginė vedyba.

Kategorinės reikšmės 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' vardažodiniai veiksmažodžiai turi keturis poreikšmius: 1) 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu (ne darbo prasme)' (šiam poreikšmiui priklausantys veiksmažodžiai sudaro 69% visų kategorinės reikšmės 'būti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' vedinių), 2) 'dirbti tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' (25%), 3) 'elgtis taip, kaip elgiasi pamatiniu žodžiu pavadintas asmuo ar kitas gyvas daiktas' (5%) ir 4) veiksmažodžiai, reiškiantys 'būsenas, vyksmus, kylančius iš pamatiniu žodžiu reiškiamo dalyko' (tik 1%).

Šių poreikšmių veiksmažodžius toliau galima skirstyti pagal pamatinių žodžių kalbos dalis (daiktavardžiai, būdvardžiai ir skaitvardžiai) ir darybos būdus (paprastieji ar dariniai: priesagų, priešdėlių, galūnių vediniai ar dūriniai).

3. Vardažodinių vedinių, reiškiančių 'būti tokiam, kaip pasakyta pamatiniu žodžiu', pamatiniu žodžiu beveik visada imami būdvardžiai (98%), labai retai – skaitvardžiai (2%). Padarytų pamatinių žodžių yra beveik keturis kartus daugiau negu paprastųjų.

4. Bendros kategorinės reikšmės 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' vardažodiniai veiksmazodžiai su priesaga *-(i)auti* bendrinėje kalboje turi nedaug priesagos ir kamieno variantų, jiems nelabai būdinga šaknies balsių kaita ir priebalsių kaita, jų pamatiniai žodžiai varijuoja mažai.

DERIVATION OF NOMINAL VERBS WITH THE SUFFIX *-(I)AUTI*, THAT BELONG TO THE CATEGORICAL VALUE 'TO BE SOMETHING/ SOMEONE OR SUCH AS WHAT IS DENOTED BY THE BASE WORD'

Summary

The article deals with nominal verbs with the suffix *-(i)auti* that have common categorical meaning 'to be something/someone or such as what is denoted by the base word.' The object of the research consists of 239 verbs found in the electronic *Dictionary of the Contemporary Lithuanian Language* and 236 corresponding verbs from the electronic version of the *Dictionary of the Lithuanian Language*.

According to the derivational meaning (darybos reikšmė), the verbs under investigation are classified into two groups: 1) verbs that mean 'to be what is denoted by the base word' (they constitute 83% of all verbs that are analysed here) and 2) verbs, meaning 'to be such as denoted by the base word' (17%).

The verbs of the first category are further subdivided into four subclasses: 1) 'to be someone denoted by the base word (not in the sense of work)' (they make up 69% of all the verbs of the first group), 2) 'to work as what is denoted by the base word' (25%), 3) 'to behave as behaves a person or another living being denoted by the base word' (5%) and 4) verbs denoting 'states, processes that arise from the thing denoted by the base word' (only 1%).

The derivatives of these subclasses are further divided according to the part of speech of the base words (nouns, adjectives or numerals) and the type of derivation (simple forms or derivatives: suffix, prefix, inflection or compounds).

The investigation carried out has demonstrated that the verbs derived from nominals by adding the suffix *-(i)auti* which belong to the category meanings 'to be something/someone or such as what is denoted by the base word' in standard language have few suffix and stem variants, they are not very characteristic of root vowel and consonant change, their base words do not vary a lot.

Šaltiniai

DŽ_{3e} – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*: šeštas (trečias elektroninis) leidimas. Redaktorių kolegija: St. Keinys (vyr. redaktorius), L. Bilkis, J. Paulauskas, V. Vitkauskas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006.

LKŽ_e – *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas. Redaktorių kolegija: G. Naktinienė (vyr. redaktorė), J. Paulauskas, R. Petrokienė, V. Vitkauskas, J. Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005, atnaujinta versija 2008. – www.lkz.lt.

Literatūra

Akelaitienė, G. 1996: *Morfonologinės balsių kaitos žodžių daryboje*, Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

Ambrazas, S. 2011: *Būdvardžių darybos raida*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Ambrasas, V. (red.) 2006: *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas; 4-oji pataisyta laida.

Ambrasas, V. (red.) 2008: *Lietuvių kalbos enciklopedija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas; 2-asis patiksl. ir papild. leid.

Bacevičiūtė, R., Ivanauskienė, A., Leskauskaitė, A., Trumpa, A. (sud.) 2004: *Lietuvių kalbos tarmių chrestomatija*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Būga, K. 1959: *Rinkiniai raštai 2*, sudarė Z. Zinkevičius, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.

Jablonskis, J. 1959: *Rinkiniai raštai 2*, sudarė J. Palionis, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.

Jakaitienė, E. 1970: Dėl lietuvių kalbos veiksmažodžių priesagų. *Baltistica* VI (2), 173–177.

Jakaitienė, E. 1972: Dėl priesaginių veiksmažodžių darybinių reikšmių. *Baltistica* VIII (1), 49–54.

Jakaitienė, E. 1973: *Veiksmažodžių daryba: priesagų vediniai*, Vilnius: [Vilniaus V. Kapuskio universiteto leidybinis skyrius].

Jakaitienė, E. 1974: Šaknies balsių kaita priesaginių veiksmažodžių daryboje. *Kalbotyra* XXV (1), 29–36.

Jakaitienė, E. 2009: *Leksikologija*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Jakaitienė, E., Laigonaitė, A., Paulauskienė, A. 1976: *Lietuvių kalbos morfologija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Jaunius, K. 1911 [spaudai parengė K. Būga]: *Lietuvų kalbos gramatika = Грамматика литовского языка*, [Sankt Peterburgas: Rusijos mokslų akademija].

Kavaliauskas, V. 2000: *Bendrinės lietuvių kalbos priesaginių veiksmažodžių kirčiavimas*, Vilnius: Algavė.

Kavaliauskas, V., Markevičienė, Ž. 2005: *Lietuvių kalbos tarmės* [žemėlapis], Vilnius: Briedis.

Keinys, St. 1999: *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

Klein, D. 1653: *Grammatica Litvanica*. Remtasi: *Pirmoji lietuvių kalbos gramatika: 1653 metai*, red. Jonas Kruopas. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1957.

Klimavičius, J. 1970: Dėl veiksmažodžių mokytojauti, teisėjauti, atstovauti, pirmininkauti ir kitų panašių darybos, vartojimo ir valdymo. *Kalbos kultūra* 18, 21–27.

Kurschat, F. 1876: *Grammatik der litthauischen Sprache: mit einer Karte des litthauischen Sprachgebiets und einer Abhandlung über litthauische Volkspoesie nebst Musikbeilage von 25 Dainosmelodien*, Halle: Buchhandlung des Waisenhauses.

LKG – Ulvydas, K. (red.) 1965–1971: *Lietuvių kalbos gramatika 1–2*, Vilnius: Mintis.

Mielcke, Ch. G. 1800: *Anfangs=Gründe einer Littauischen Sprach=Lehre*, Königsberg: Dr. u. Verl. der Hartungschens Hofbuchdruckerey.

Ostermeyer, G. 1791: *Neue litthauische Grammatik*, Königsberg: G. L. Hartung.

Otrębski, J. 1965: *Gramatyka języka litewskiego 2: Nauka o budowie wyrazów*, Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe.

Pakers, A. 2002: *Akcentologija 2*, Kaunas: Šviesa.

Paulauskas, J. 1963: Žodžių dalyvauti, dalyvis reikšmė ir vartojimas. *Kalbos kultūra* 5, 44–45.

Paulauskienė, A. 1971: *Dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodis*, Vilnius: [Vilniaus Universiteto leidykla].

Paulauskienė, A. 1983: *Lietuvių kalbos morfologijos apybraiža*, Kaunas: Šviesa.

Ruhig, P. F. 1747: *Anfangsgründe einer Littauischen Grammatik*, Königsberg, gedruckt und verlegt Johann Heinrich Hartung.

Schleicher A., 1856: *Litauische Grammatik*. Remtasi: *Lituanistinis Augusto Schleicherio palikimas*, sudarė I. Lemeškin, J. Zabarskaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Schultz, Th. 1673: *Compendium Grammaticæ Lithuanicæ*. Remtasi: *Sapūno ir Šulco gramatika*, red. Bonifacas Stundžia. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997.

Skardžius, Pr. 1943: *Lietuvių kalbos žodžių daryba*, Vilnius: [Lietuvių kalbos institutas].

Smoczyński, W. 2007: *Słownik etymologiczny języka litewskiego*, Wilno: Vilniaus universiteto leidykla.

Urbutis, V. 1961: Dabartinės lietuvių kalbos galūnių darybos daiktavardžiai. *Kalbotyra* III, 27–60.

Urbutis, V. 1971: Garsų kaita ir žodžių daryba. *Kalbotyra* XXIII (1), 71–78.

Urbutis, V. 1972: Lie. *dėinai*, la. *dīvelēt* ir jų giminaičiai. *Baltistica* VIII (2), 119–131.

Urbutis, V. 1978: *Žodžių darybos teorija*, Vilnius: Mokslo; 2-asis leidimas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.

Išnašos

[1] Straipsnis parengtas pagal autorės magistro darbą „Veiksmažodžių su priesaga *-(i)auti* daryba“ (vadovas doc. dr. St. Keinys, Vilnius: VPU, 2010).

[2] 2 **bendras**, ~ė *dkt.* (2) 1. bičiulis, draugas <...> (DŽ_{3e}).

[3] **dėina** sf. (1) <...> 2. scom. *kas deinauja* <...> (LKŽ_e).

[4] **švéna** scom. (1) <...> *kas niekus plepa, švėnauja* <...> (LKŽ_e).

[5] Skardžiaus (1943: 497) rekonstruotas daiktavardis.

[6] Rekonstruotas žodis.

[7] 1 **šipata** scom. (1) <...> 1. *kas vis šypsosi* <...> 2. <...> *kas kitą pašiepia, pašaipta, šaipta* <...> (LKŽ_e).

[8] **valiūkas**, -ė smob. (2) <...> *kas turi daug valios, laisvės, tinginys, išdykėlis, padauža, palaidūnas* <...> (LKŽ_e).

[9] 2 **vedėklis**, -ė smob. (2) 1. <...> *kas vadelioja per mėšlavežį* <...> (LKŽ_e).

[10] Daiktavardžio *verteivis* DŽ_{3e} ir LKŽ_e nėra.

[11] **savivālis**, -ė adj., smob. (2) NdŽ žr. 2 savavalis 1 <...> 2 **savavālis**, -ė smob. (2) Rtr 1. J.Jabl, Š, NdŽ *kas nesilaiko įstatymų, privalomų nurodymų, nepaiso kitų valios, elgiasi savo nuožiūra* <...> (LKŽ_e).

[12] **skānliža** scom. (1) <...> *smaližius, smaguris* <...> (LKŽ_e).

[13] **svetimotėris** sm. (2) <...> žr. *svetimoteriautojas* <...> (LKŽ_e).

svetimoteriāutojas sm. (1) DŽ, NdŽ *kas svetimoteriauja, svetimauja* (LKŽ_e).

[14] **palašys**, -ė smob. (3^b) VI *kas ieško nemokamai išgerti* <...> (LKŽ_e).

[15] 1 **pradiėnis**, -ė smob. (2) žr. 2 pradieninkas <...> (LKŽ_e).

2 **pradieniūkas** (-nūkas), -ė smob. (2) NdŽ 1. DŽ *pradieniui dirbantis darbininkas* <...> (LKŽ_e).

[16] LKŽ_e veiksmažodis *kulikauti* yra pagrindinis, o *kūlikauti* pateiktas kaip variantas (LKŽ_e).

[17] **voidilā** sm. (2) <...> 1. ŠT81, LTEXI621 *senovės lietuvių ir prūsų pagonių vyresnysis kunigas, žynys* <...> (LKŽ_e).

[18] **ývas** sm. (1) <...> 1. T.Ivan zool. *didysis apuokas, žiūras* <...>. 2. BŽ459 zool. *didžiausė pelėda* <...> (LKŽ_e).

[19] **vėtra** sf. (1) <...> *didelis vėjas, audra* <...> (LKŽ_e).

[20] **mudrūs**, -i adj. (4), mūdrys (4) [K] 1. CI553,991, MŽ *šaurus, guvus, žvalus* <...> 2. Kos48 *prašmatnus, puošnus, elegantiškas* <...> (LKŽ_e).

[21] Ši būtojo kartinio laiko forma pateikta LKŽ_e.

[22] LKŽ_e pateikta daugiau esamojo laiko formų, plg. *būda, -ėja*.

- [23] DŽ_{3e} ir LKŽ_e yra ir *martauti* (; *marti*).
- [24] Ž. Markevičienės ir V. Kavaliausko duomenimis, ši anykštėnų ploto dalis priskiriama kupiškėnams. Žr. Kavaliauskas, V., Markevičienė, Ž. 2005: *Lietuvių kalbos tarmės [žemėlapis]*, Vilnius: Briedis.
- [25] Ž. Markevičienės ir V. Kavaliausko duomenimis, ši panevėžiškių ploto dalis priskiriama širvintiškiams. Žr. Kavaliauskas, V., Markevičienė, Ž. 2005: *Lietuvių kalbos tarmės [žemėlapis]*, Vilnius: Briedis.
- [26] Taip šis veiksmožodis pateikiamas DŽ_{3e}.

ANŽELIKA GAIDIENĖ
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5
LT-10308 Vilnius
El. paštas: anzelika.gaidiene@gmail.com

Gauta 2011 m. rugpjūčio 5 d.
Priimta 2011 m. rugsėjo 5 d.